

Evaluering av Fredrikstad kommunes næringsfond

Rapport fra Oxford Research AS

Knowledge for a better society

Oxford Research provide knowledge for a better society by combining our competence in research, strategy and communication.

We carry out analysis and evaluations across a number of thematic fields including industry- and regional development, welfare policies, labour market and education issues, as well as research- and innovation systems.

We also facilitate implementation- and change processes based on the outcome of our analysis and evaluations.

Oxford Research was established in 1995 and is part of Oxford Group. We have offices in Denmark, Norway, Sweden, Finland, Latvia, and in Belgium (Brussels).

Oxford Research AS

Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norway
(+47) 40 00 57 93
post@oxford.no
www.oxford.no

Oppdragsgiver

Fredrikstad kommune

Prosjektperiode

Mars 2020 – august 2020

Prosjektteam

Sjefsanalytiker Bjørn Brastad
Analytiker Johan Løkken

The venn-diagram is a stylistic representation of Oxford Research efforts to combine competence in research, strategy and communication, in providing knowledge for a better society.

Forord

På oppdrag fra Fredrikstad kommune har Oxford Research fått i oppgave evaluere kommunens næringsfond. Formålet med evalueringen er primært å måle effektene av fondet, herunder om fondet har bidratt til å skape flere arbeidsplasser i Fredrikstad eller regionen. Evalueringen tar for seg tre hovedproblemstillinger:

- Hva er de økonomiske effektene av fondet? Har det bidratt til å skape et bedre utviklingsfundament, vekst og flere arbeidsplasser i Fredrikstad eller regionen?
- Har Fredrikstad økt sin næringsattraktivitet?
- Har næringsfondet bidratt til at næringslivet oppfatter Fredrikstad kommunen som mer næringsaktiv?

Evalueringen har blitt gjennomført av sjefsanalytiker Bjørn Brastad og analytiker Johan Løkken. Vil vi takke Fredrikstad kommune for et spennende oppdrag og for godt samarbeid underveis i prosessen.

Kristiansand, 28. august 2019

Bjørn Brastad
Sjefsanalytiker og prosjektleder
Oxford Research AS

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn, formål og problemstillinger	4
1.1 Om næringsfondet	4
1.1.1 Tildelinger og tildelingskriterier	4
1.1.2 Søknadsbehandling	5
1.2 Evalueringens formål og problemstillinger	5
2. Måling av effekt og metodisk opplegg	6
2.1 Hvordan kan en måle resultater og effekter?	6
2.1.1 Forholdet mellom resultater og effekter	6
2.1.2 Addisjonalitet	7
2.2 Metodisk opplegg	8
2.2.1 Metodisk opplegg for å kartlegge effektene av næringsfondet	8
2.2.2 Metodisk opplegg for å vurdere attraktivitet og kommunens næringsarbeid	8
3. Effektene av næringsfondet	9
3.1 Utløsende effekt	9
3.1.1 Innsatsaddisjonalitet	9
3.1.2 Finansiering fra andre kilder	10
3.2 Skaping og sikring av arbeidsplasser	11
3.2.1 Prosjektene bidrag til nye arbeidsplasser	11
3.2.2 Prosjektene bidrag til sikring av arbeidsplasser	12
3.3 Bidrag til utvikling av nye bedrifter og videreutvikling av eksisterende	13
3.3.1 Bidrag til utvikling av nye bedrifter	13
3.3.2 Bidrag til videreutvikling av eksisterende bedrifter	14
3.4 Prosjektene bidrag til samarbeid, kompetanse og innovasjon	14
3.5 Prosjektene bidrag til kommunens attraktivitet	15
3.6 Intervju med tilsagnsmottakere	16
3.6.1 Vekst i Fredrikstad	16
3.6.2 Sentrumskoordinator	17
3.6.3 Living lab	18
3.6.4 Nasjonalt senter for miljødokumentasjon	19
3.7 Oppsummering av hovedfunn	20
4. Næringsattraktivitet	21
4.1 Næringsattraktivitet i Fredrikstad sammenlignet med andre kommuner	21
4.2 Utviklingen av næringsattraktivitet over tid	22
4.3 Oppsummering	23

5. Er Fredrikstad en næringsaktiv kommune?	24
5.1 Om dialog og kommunens prioriteringer	24
5.2 Om kommunens informasjonsarbeid og tilbud til næringslivet	25
5.3 Bedrifter som har vært i kontakt med kommunen de tre siste år	26
5.4 Oppsummering	27
6. Konklusjon og anbefalinger	28
6.1 Konklusjon	28
6.1.1 Effekten av næringsfondet	28
6.1.2 Har Fredrikstad økt sin næringsattraktivitet?	28
6.1.3 Oppfatter bedriftene Fredrikstad kommune som næringsaktiv?	29
6.2 Hvordan kan Næringsfondets videreutvikles?	29
6.2.1 Mer grunnleggende vurdering av fondets innretning og innholdsmessige prioriteringer	29
6.2.2 Hva kan Fredrikstad arbeide med for å skape et mer velfungerende økosystem?	30
6.2.3 Utvikling av det entreprenørielle økosystemet	31
6.2.4 Arbeide med å styrke kulturen for vekst	33
6.2.5 Sørge for å styrke koblinger til miljøer utenfor Fredrikstad	33
6.2.6 Støtte kurs og videreutdanning som bidrar omstillingsevne	33

1. Bakgrunn, formål og problemstillinger

1.1 Om næringsfondet

Over flere år har det vært en stabil befolkningsvekst i Fredrikstad, men ikke en tilsvarende vekst i antallet arbeidsplasser i kommunen¹. Fredrikstad kommune ønsker å tilrettelegge for vekst i antallet arbeidsplasser og i 2013 etablerte kommunen et næringsfond som et av flere tiltak i dette arbeidet. Kommunes næringsplan og i Smart Fredrikstadprogrammets gjeldende strategier bestemmer den overordnede disponeringen av Næringsfondets midler, men fondet prioriterer primært fellestiltak som bidrar til økt verdiskaping, synergier i næringslivet og vekst i antall arbeidsplasser i Fredrikstad og regionen. Fondet støtter også prosjekter innen sosialt entreprenørskap og prosjekter som bidrar til et mer bærekraftig samfunn. Kommunen bevilger årlig midler til fondet gjennom vedtatt budsjett.

1.1.1 Tildelinger og tildelingskriterier

Næringsfondet har, i perioden fra 2013 til 2019, tildelt i underkant av 34 millioner kroner fordelt på 31 tiltak. I tabellen nedenfor kan en se fordelingen av midler i perioden fra 2013 til 2019.

Tabell 1: Tildelte midler fra Fredrikstad næringsfond i perioden 2013 - 2019. Tall i 1000 kr

År	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Samlet
Tildelinger	500	1 160	7 440	8 700	3 654	3 020	9 470	33 944

Kilde: Fredrikstad kommune

Prosjekter som mottar støtte via fondet skal årlig rapportere om økonomi, måloppnåelse og framdrift. Følgende retningslinjer for næringsfondet ble vedtatt av formannskapet 11.12.2014²:

- Fredrikstad kommune bevilger midler til næringsfondet. Fondet er et fritt disposisjonsfond.
- Den primære bruken av næringsfondets midler skal være som bidrag til å gjennomføre næringsplanens strategier. Midler kan også brukes til å gjennomføre strategier og tiltak som ikke eksplisitt er tatt med i næringsplanen, dersom dette er i tråd med næringsplanens formål.
- Midler til fellestiltak som øker verdiskaping gjennom synergier og vekst prioriteres.
- Ved bruk av næringsfondsmidlene bør det legges vekt på om dette kan utløse ekstern finansiering.
- Midlene bør normalt ikke gis til enkeltbedrifter, verken bedrifter i en etableringsfase eller etablerte bedrifter, og skal ikke brukes til generelle driftsoppgaver. Det kan imidlertid gis midler til enkeltbedrifter når disse synes å ha et spesielt stort potensiale for å skape mange nye arbeidsplasser i kommunen eller høy verdiskaping.
- Bruk av næringsfondet baseres på prosjektbeskrivelser der bruk av fondsmidler inngår som delfinansiering.
- Kommunen har sekretariatet og forbereder sakene for avgjørelse. Ved forberedelse bør det søkes samarbeid med Fredrikstad Næringsforening. Behandlingen foregår i samsvar med forvaltnings- og offentlighetsloven.

¹ Fredrikstad kommune (2018) Fredrikstad mot 2030 – Kommuneplanens samfunnsdel

² Retningslinjer for Fredrikstad kommunes næringsfond. Vedtatt av formannskapet 11.12.2014.

- Formannskapet avgjør søknader der det søkes om tilskudd over kr 200 000. Rådmannen, eller den han gir fullmakt, avgjør søknader der det søkes om tilskudd på kr 200 000 eller lavere.
- Rådmannen orienterer fortløpende til formannskapet om søknader og tildelinger/avslag behandlet på delegert fullmakt.
- Midlene kan ikke benyttes i strid med nasjonale og internasjonale lover og regler, eller slik at det bidrar til konkurransevridning i disfavør av annen næringsvirksomhet i kommunen.

I løpet av 2019 ble det utarbeidet nye tildelingskriterier for fondet³:

1.1.2 Søknadsbehandling

Fredrikstad kommune opererer normalt med faste søknadsfrister to ganger per år, med søknadsfrist 1. februar og 1. september. Ved noen anledninger åpnes Næringsfondet for søknader flere ganger årlig (Eks. fondet er åpent for søknader med innovative og verdiskapende tiltak ifbm. Covid-19 ut 2020). Midler til støtte lyses ut gjennom lokalaviser, kommunens nettsider og søkeportalen regionalforvaltning.no. Næringsfondet benytter regionalforvaltning.no for elektronisk innlevering av søknad. Kommunen inviterer også til dialog og veiledning i forkant av søknadsinnsending. Søknader saksbehandles av kommunens administrasjon. Søknader på støtte under 200 000 kr behandles av rådmannen, søknader over 200 000 kr behandles av formannskapet. Klageinstans for avslåtte søknader under 200 000kr er formannskapet, klageinstans for søknader behandlet av formannskapet er bystyret.

1.2 Evalueringens formål og problemstillinger

Formålet med denne evalueringen av Fredrikstad kommunes næringsfond er primært å måle effektene av fondet, herunder om fondet har bidratt til å skape flere arbeidsplasser i Fredrikstad eller regionen. I hvilken grad har pengene gitt til ulike prosjekter i perioden 2013 – 2019 har vært vel anvendte? For å belyse dette tar evalueringen for seg tre hovedproblemstillinger:

- Hva er de økonomiske effektene av fondet? Har det bidratt til å skape et bedre utviklingsfundament, vekst og flere arbeidsplasser i Fredrikstad eller regionen?
- Har Fredrikstad økt sin næringsattraktivitet?
- Har næringsfondet bidratt til at næringslivet oppfatter Fredrikstad kommunen som mer næringsaktiv?

I kapittel 2 presenterer vi vår tilnærming til måling av effekter samt det metodiske opplegget for evalueringen. I kapittel 3 ser vi nærmere på effektene av fondet, mens kapittel 4 og 5 tar for seg om Fredrikstad henholdsvis har økt sin næringsattraktivitet og om fondet har bidratt til en mer næringsaktiv kommune. I kapittel 6 presenteres våre hovedkonklusjoner og vi kommer med noen forslag til hvordan næringsfondet kan videreutvikles for å gi mest mulig «valuta for pengene».

³ Fredrikstad kommune (2019, 16 august) Smart- og næringsfondet. Hentet fra: <https://www.fredrikstad.kommune.no/tjenester/naringmiljosamfunn/naering/naringsfondet/>

2. Måling av effekt og metodisk opplegg

Skal en være i stand til å måle effektene av næringsfondet på en god måte, må en både ha en teoretisk forståelse av hvordan en kan måle resultater og effekter, samt et metodisk opplegg som gjør det mulig i praksis. I det videre går vi nærmere inn på:

- Hvordan kan en måle resultater og effekter av støtten fra næringsfondet?
- Det metodiske opplegget for evalueringen.

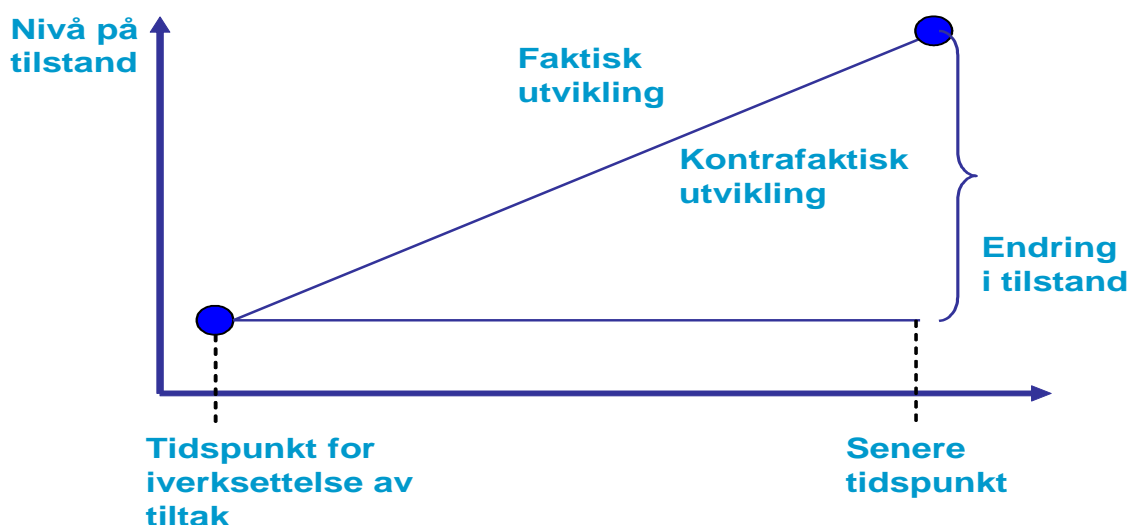
2.1 Hvordan kan en måle resultater og effekter?

For å kunne si noe om hvilken betydning støtten for næringsfondet har hatt for de resultatene som oppnås, er det nødvendig å kartlegge den isolerte effekten av innsatsen. Hva ville blitt oppnådd også uten støtten fra næringsfondet? Hvilken type aktivitet og innsats er det som gir en merverdi og virkelig gjør en forskjell?

2.1.1 Forholdet mellom resultater og effekter

Ved vurderinger av effekter av igangsatte tiltak er det vanlig å skille mellom innsats/aktivitet, resultat og effekt. Generelt innebærer dette at en innsats/aktivitet forventes å skape enkelte resultater på kort sikt og effekter på litt lengre sikt. Prinsipielt sagt kan effekter av et tiltak måles ved at man har en variabel (indikator) som er et resultat av en prosess uten tiltaket. Deretter tilfører man tiltaket uten å endre andre rammebetingelser og lar det virke gjennom prosessen. Denne variabelen (indikatoren) måles på oppstartstidspunktet, og deretter på nytt. Dersom både prosessen og de øvrige rammebetingelsene er uendret, vil differansen mellom den gamle og den nye variabelverdien (endring i tilstand) være effekten av tiltaket. Dette illustreres nærmere i figuren under.

Figur 1 Endring i tilstand

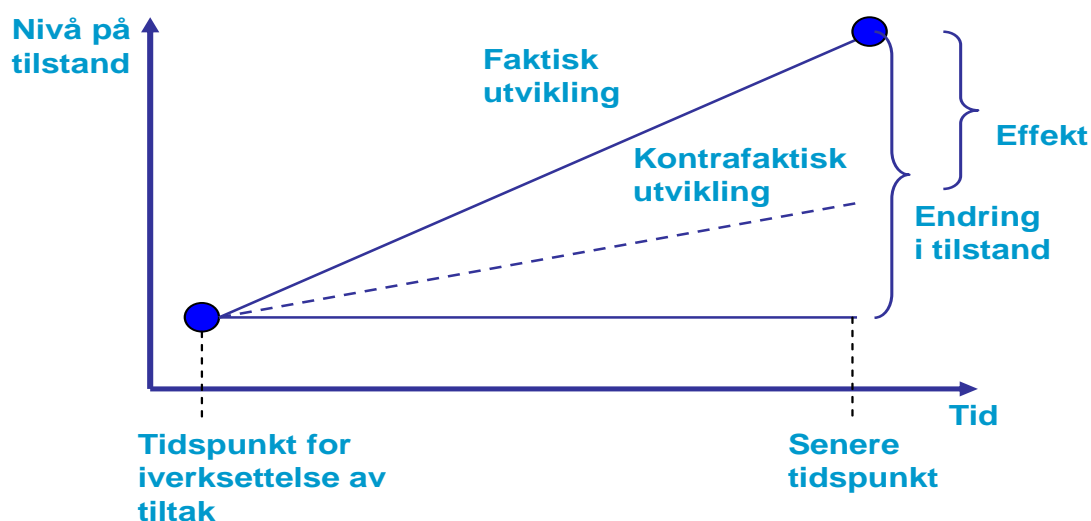

Slike kontrollerte eksperimenter har vi imidlertid ikke muligheten til å gjennomføre når vi skal se på effekter av tiltak knyttet til samfunnsforhold. Det vil også være en rekke andre forhold som påvirker utviklingen i indikatorverdien. Vi må derfor, på en eller annen måte, kontrollere for disse andre forholdene for å kunne si noe om tiltakets effekter. Dette er svært utfordrende i praksis, men en tilnærming er å benytte konseptet «addisjonalitet».

2.1.2 Addisjonalitet

Begrepet addisjonalitet baserer seg på et kontrafaktisk spørsmål om hva som ville skjedd dersom ikke... Dermed kan man estimere en endring i tilstand i tilfeller hvor innsatsen ikke hadde blitt realisert. Differansen mellom den faktiske utviklingen og den estimerte kontrafaktiske utviklingen vil være effekten av tiltaket. Figuren under illustrerer dette nærmere:

Figur 2 Effekt og kausalitet

Addisjonalitet kan måles på flere måter. I denne evalueringen har vi både belyst innsats-, resultat- og adferdsaddisjonalitet. I det videre ser vi kort på hver av disse:

- **Innsatsaddisjonalitet.** I utgangspunktet ønsker man med innsatsaddisjonalitet å kunne gi svar på om de som mottar den offentlige støtten virkelig har bruk for den eller om det er slik at prosjektet/tiltaket ville blitt gjennomført uansett. Denne formen for addisjonalitet er viktig for å legitimere offentlig virkemiddelbruk.
- **Resultataddisjonalitet.** Her ønsker en å avdekke hvorvidt offentlige intervensjoner stimulerer mottakerne til å realisere vellykkede prosjekter, nye tjenester, prosesser og innovasjoner, som uten offentlig støtte ikke hadde blitt utviklet. Altså hva som er tilleggseffekten av støtten fra næringsfondet. I hvilken grad har en funnet en god balanse mellom hvilke resultater som oppnås og den risikoen som tas? Konkret vil vi blant annet belyse hva som er effekten av prosjektene for innovasjon, økonomisk utvikling og sysselsetting.
- **Adferdsaddisjonalitet.** Dette handler om i hvilken grad det oppstår forskjeller og endringer i bedriftenes adferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon. Altså hvilke kvalitative endringer som oppstår i bedriftene som følge av næringsfondet. Dette dreier seg om forhold som økt samarbeid med andre, økt forretningsforståelse, markedsorientering, styrket kompetanse, økt innovasjonsevne, satsing på FoU.

2.2 Metodisk opplegg

2.2.1 Metodisk opplegg for å kartlegge effektene av næringsfondet

I dette delkapittelet gir vi en nærmere oversikt over det metodiske opplegget vi har brukt for å kartlegge effektene av næringsfondet. Vi har kombinert en elektronisk survey og kvalitative intervjuer. Dette er med på å gi et mer tydelig bilde av hvilke resultater og effekter som oppnås.

Tidshorisonten er en generell utfordring for effektanalysen. Analysen omfatter tilsagn gitt i perioden fra 2014-2019, noe som gjør at vi ikke vil være i stand til å fange opp de fulle effektene. Dette gjelder særlig for de ferskeste tilsagnene og de største prosjektene. Vi vil imidlertid uansett være i stand til å fange opp det som har blitt oppnådd så langt.

Elektronisk survey til tilsagnsmottakerne

Det ble gjennomført en elektronisk survey blant alle tilsagnsmottakere som i løpet av evalueringsperioden har mottatt over 500 000 kroner i støtte gjennom næringsfondet. Innholdet i disse baserte seg på en forenklet variant av Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelser samt samme spørsmålsbatteri som Oxford Research foreslo i sin utredning for Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2011 om effektmåling i næringsfond.

For å få så høy svarprosent som mulig, har vi lagt vekt på å gjøre spørsmålsbatteriet i hver survey enkelt og brukervennlig. Vi går ikke inn på det konkrete innholdet i surveyene her, men viser til resultatframstillingen i kapittel 3.

Kvalitative intervjuer med utvalgte tilsagnsmottakere

For å få et godt bilde av hva de regionale næringsfondene bidrar med, er det også svært viktig å supplere de kvantitative dataene med kvalitative data. Vi har gjennomført intervjuer med kontaktpersonene for fire store prosjekter i perioden 2014-2019. Alle intervjuene ble gjennomført ved hjelp av en semistrukturert intervjuguide som dekket de mest sentrale spørsmålene i evalueringen.

2.2.2 Metodisk opplegg for å vurdere attraktivitet og kommunens næringsarbeid

Som en del av oppdraget inneholder evalueringen også en vurdering av Fredrikstad kommunes næringsattraktivitet, samt en vurdering av kommunens næringsarbeid. For å danne et datagrunnlag for vurdering av kommunens næringsattraktivitet og næringsarbeid, har vi benyttet noen andre datakilder og metodiske verktøy enn for å måle effektene av næringsfondet:

- Dokumentstudie og analyse av Fredrikstad kommunes resultater vedrørende næringsattraktivitet gjennom analysen som Telemarksforskning har gjennomført og som er publisert på «regionalanalyse.no».
- Elektronisk survey til alle bedrifter med registrert forretningsadresse i Fredrikstad kommune og hvor det er epost-dekning. For å skaffe oversikt over bedriftspopulasjonen har vi tatt utgangspunkt i Oxford Research sin egen database med samtlige norske virksomheter som per januar 2020 var registrert i Foretaksregisteret/Enhetsregisteret og som på dette tidspunktet hadde en eller flere ansatte. Dette resulterte i at vi sendte ut de elektroniske undersøkelsen til 486 bedrifter. Etter to påminnelser endte vi opp med svar fra 88 bedrifter. Dette gir en feilmargin på rundt 6 prosent, noe som gjør at materialet gir relativt treffsikre estimater.

3. Effektene av næringsfondet

I dette kapittelet ser vi nærmere på hva Fredrikstad kommunes næringsfond har ført til av effekter. Gjennom næringsfondet har det primært blitt bevilget midler til en portefølje av prosjekter hvor ulike tilretteleggende tiltak prioriteres. Dette gjør at tildelingen av midlene har et relativt bredt nedslagsfelt. Det gjør at det er nødvendig å ha en bred tilnærming til hvilke effekter fondet kan ha. Næringsfondet kan både bidra til:

- Å løse ut prosjekter som ellers ikke vil ha bli gjennomført (innsatsaddisjonalitet)
- Å skape nye og sikre eksisterende arbeidsplasser
- Utvikling av nye bedrifter og videreutvikling av eksisterende
- Samarbeid, kompetanse og innovasjon
- Styrking av kommunens attraktivitet

Kapittelet fremstiller først resultatene fra spørreundersøkelsen og deretter intervjuene gjennomført mot tilsagnsmottakere.

3.1 Utløsende effekt

3.1.1 Innsatsaddisjonalitet

Addisjonalitetsbegrepet sier noe om hvor nødvendig bruken av offentlige virkemidler er, det vil si hvilken forskjell midlene har utgjort. Det sentrale spørsmålet blir dermed i hvilken grad aktivitet utløses av virkemiddelet som ikke ellers ville blitt igangsatt uten støtte?

For å kartlegge innsatsaddisjonaliteten (se Kap. 2.1.2) har respondentene blitt bedt om å vurdere hva de tror ville skjedd med prosjektet/utviklingsprosessen dersom prosjektet ikke hadde mottatt støtte gjennom næringsfondet. Indikatoren baserer seg på en skår fra 1-5, hvor 1 kategoriseres som lav addisjonalitet, 2 og 3 kategoriseres som middels addisjonalitet og 4 og 5 kategoriseres som høy addisjonalitet. I tabellen fremkommer svarkategoriene som ble benyttet i spørsmålet.

Tabell 2: Addisjonalitet

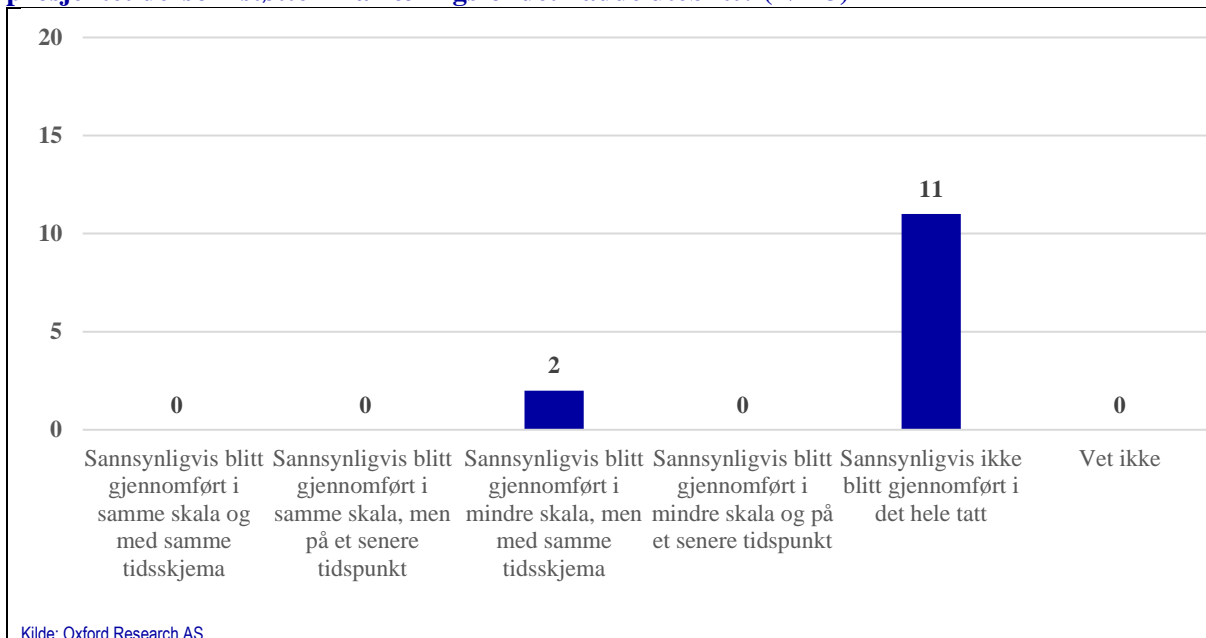
Hva ville skjedd med prosjektet dersom støtten fra næringsfondet hadde uteblitt?	
Lav	Sannsynligvis blitt gjennomført i samme skala og med samme tidsskjema
Middels	Sannsynligvis blitt gjennomført i samme skala, men på et senere tidspunkt
Middels	Sannsynligvis blitt gjennomført i mindre skala, men med samme tidsskjema
Høy	Sannsynligvis blitt gjennomført i mindre skala og på et senere tidspunkt
Høy	Sannsynligvis ikke blitt gjennomført i det hele tatt

Kilde: Oxford Research AS

I figuren nedenfor fremstilles addisjonalitet blant prosjektene som har mottatt støtte gjennom næringsfondet. Resultatene viser at det i 11 av bedriftene oppgir høy addisjonalitet. Det er ingen av bedriftene som oppgir lav addisjonalitet, mens 2 prosjekter oppgir middels. Resultatet på addisjonalitetsspørsmålet viser at støtten til prosjektene gjennom næringsfondet er helt avgjørende for

at prosjektene gjennomføres. Dersom de ikke hadde fått støtten, ville det gått ut over deres evne til å gjennomføre prosjektet.

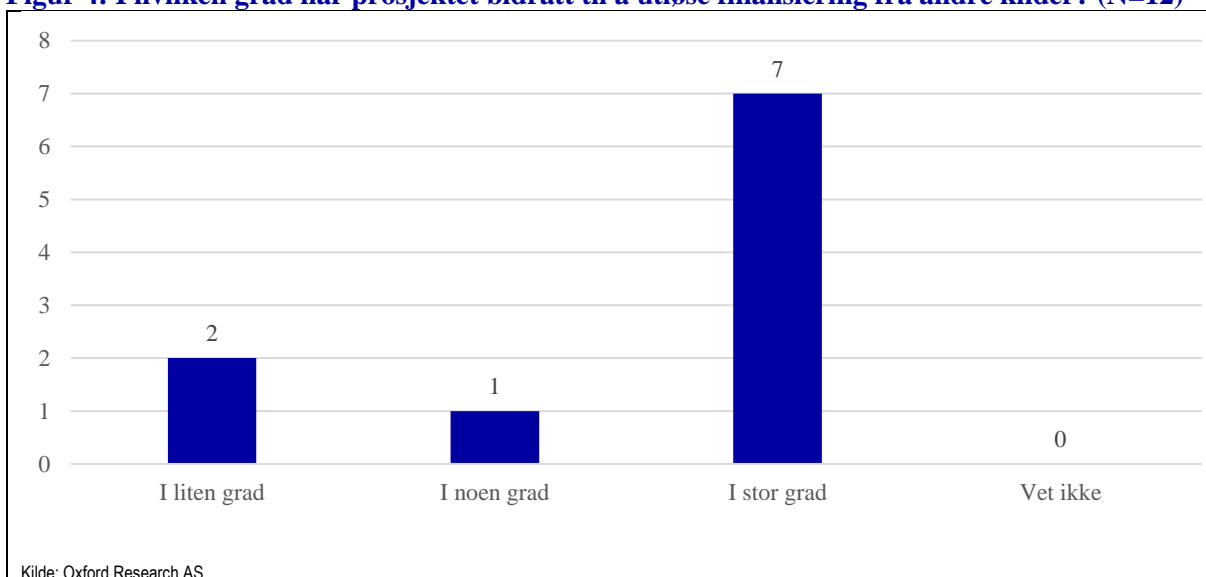
Figur 3: Gjennom næringsfondet har dere mottatt prosjektstøtte. Hva ville skjedd med prosjektet dersom støtten fra næringsfondet hadde uteblitt? (N=13)

3.1.2 Finansiering fra andre kilder

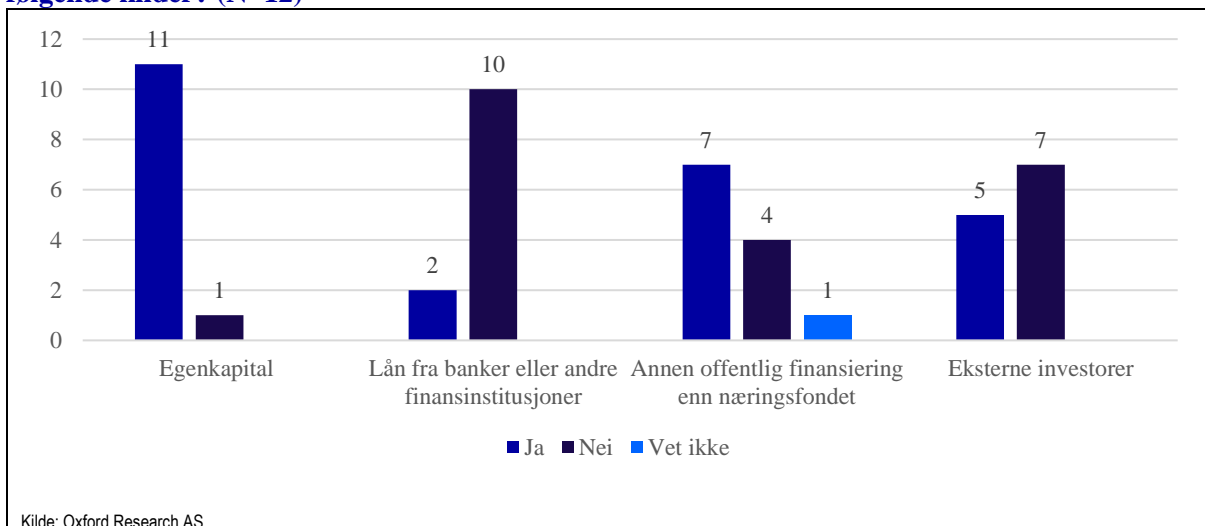
Et av tildelingskriteriene for fondet er at tilsagn skal utløse ekstern finansiering for tilsagnsmottakerens prosjekt eller tiltak. For å kartlegge dette har vi spurt respondentene om støtten har bidratt til å utløse finansiering fra andre kilder. Majoriteten av respondentene oppgir at støtten i stor grad har bidratt til å utløse andre former for finansiering for tiltaket eller prosjektet de har vært en del av. To av respondentene oppgir at støtten i liten grad har bidratt til å utløse finansiering gjennom andre kilder.

Figur 4: I hvilken grad har prosjektet bidratt til å utløse finansiering fra andre kilder? (N=12)

Vi har også sett nærmere på hvilke andre finansieringskilder prosjektene har benyttet seg av. Figuren under viser at 11 respondenter oppgir at prosjektet er delfinansiert gjennom bruk av egenkapital. Lån fra banker eller andre finansinstitusjoner er det færrest respondenter som oppgir å ha benyttet seg av. Syv respondenter oppgir at de har mottatt annen offentlig finansiering enn næringsfondet, og det samme gjelder for finansiell støtte gjennom eksterne investorer.

Figur 5: I tillegg til finansieringen fra næringsfondet, er prosjektet delfinansiert ved hjelp av følgende kilder? (N=12)

3.2 Skaping og sikring av arbeidsplasser

Et av hovedmålene med næringsfondet er å bidra til flere arbeidsplasser i Fredrikstad. I det videre ser vi både på både på hva fondet har bidratt til når det gjelder nye arbeidsplasser samt sikring av eksisterende.

3.2.1 Prosjektene bidrag til nye arbeidsplasser

For å kartlegge i hvilken grad næringsfondet gjennom sine tildelinger bidrar til dette har vi spurt tilsagnsmottakerne om prosjektet har bidratt eller vil bidra til å skape nye arbeidsplasser i eksisterende bedrifter. Totalt har 12 respondenter svar på spørsmålet, 10 av disse svarer at prosjektet har eller vil bidra til å skape flere arbeidsplasser. I undersøkelsen åpnet vi også for at respondentene gjennom fritekstbesvarelser kunne komme med et anslag på hvor mange arbeidsplasser som ville bli skapt gjennom tiltaket. Besvarelsene vises i tabellen nedenfor.

Tabell 3: Fritekstsvaer - anslag arbeidsplasser skapt gjennom tiltaket (N=9)

Prosjekt/tiltak	Svaer
Nordic Green Retail	3 så langt
Living Lab for Tourism and Innovation	10 til 15
PLUS-skolen	Det uteksamineres ca. 5 elever pr. år som bidrar til nye arbeidsplasser. På sikt vil dette antallet være ca. 10 elever.

Nasjonalt senter for miljødokumentasjon	Vi har ansatt 2-3 nye personer i Østfoldforskning (nå Norsus) med kobling til prosjektet Nor Enviro som utløsende faktor
Blender Collective	Prosjektet har generert i underkant av 100 arbeidsplasser innenfor prosjektperioden.
BioFuel Development AS, pre-feasibility	Prosjektet strandet
Sentrumskoordinator, Fredrikstad Næringsforening	Usikkert, men vi fikk 42 nye konsepter på gateplan i løpet av 2 år, noe som gjorde at vi ble kåret til Norges mest attraktive by og Årets sentrum i 2017. I vektleggingen var det også sum av aktiviteter og ikke bare det ene prosjektet som ble fremhevet. Vi hadde tro på at sum av aktiviteter ville utgjøre en forskjell. Ikke et enkelt tiltak. Det er også hovedgrunnen til at vi har målbare tall på at det er bedre å drive forretning i Fredrikstad enn tidligere. Sentrumskoordinatoren er selve pulsen på sum av tiltak, sammen med de tiltak kommunen selv gjennomfører.
Fredrikstad Seafood AS	Har bidratt til omkring 20 arbeidsplasser i Fredrikstad. Mulig det blir flere i fremtiden, men det er ikke kjent pt.
Vekst i Fredrikstad	Vanskelig å si, da prosjektet er ment å bidra indirekte.

Det er vanskelig å gi et presist estimat på hvor mange nye arbeidsplasser Næringsfondet har bidratt til, men respondentenes svar peker på at det gjennom tiltakene/ prosjektene har blitt eller blir skapt en rekke arbeidsplasser. To av respondentene oppgir også at tiltaket støttet gjennom fondet ikke direkte har bidratt til å skape arbeidsplasser, men i større grad har bidratt til økt verdiskaping gjennom å være et indirekte, tilretteleggende tiltak. Gitt at prosjektene som fått støtte fra næringsfondet er avhengig av støtten for å gjennomføre prosjektene, er det rimelig å konkludere med at fondet bidra til å skape et vesentlig antall nye arbeidsplasser.

3.2.2 Prosjektene bidrag til sikring av arbeidsplasser

Videre har vi spurt respondentene om prosjektet har bidratt til å sikre eksisterende arbeidsplasser. Totalt har 12 respondenter besvart spørsmålet. Ni respondenter oppgir at prosjektet har bidratt eller vil bidra til å sikre eksisterende arbeidsplasser. To respondenter oppgir at prosjektet/ tiltaket ikke har bidratt med til det. Også her åpnet vi for at respondentene kunne komme med utdypende fritekstbesvarelser til sine svar. Respondentenes svar illustrerer at prosjektet/ tiltaket støttet gjennom næringsfondets midler har bidratt til å opprettholde en rekke arbeidsplasser i byen, men også i regionen. Prosjektene Sentrums-koordinator og Vekst i Fredrikstad er tilretteleggende prosjekter og dermed er det vanskelig å anslå det eksakte bidraget.

Tabell 4: Fritekstsvaret om sikring av arbeidsplasser

Prosjekt/tiltak	Svar
NSSØ	1
Høgskolen i Østfold	Det vil gjelde ca. 20 bedrifter i regionen, med ukjent antall arbeidsplasser
Living Lab for Tourism and Innovation	10 til 15

PLUS-skolen	Dette vil sikre den immaterielle kulturarven gjennom ivaretagelse av båtbyggerfaget. Plus-skolen er den eneste i sitt slag i Norge. Bransjen vil trenge alle som uteksamineres fra skolen og av den grunn så bidrar prosjektet 100% med levedyktige arbeidsplasser.
Nasjonalt senter for miljødokumentasjon	Vi har ansatt 2-3 nye personer i Østfoldforskning (nå Norsus) med kobling til prosjektet NorEnviro som utløsende faktor
Blender Collective	Usikkert, men i alle fall 40
Sentrumskoordinator	Viktigheten av å få 42 nye konsepter på gateplan viktig for at vi ble kåret til årets mest attraktive by og årets sentrum i 2017.
Vekst i Fredrikstad	Vanskelig å si, da prosjektet er ment å bidra indirekte.

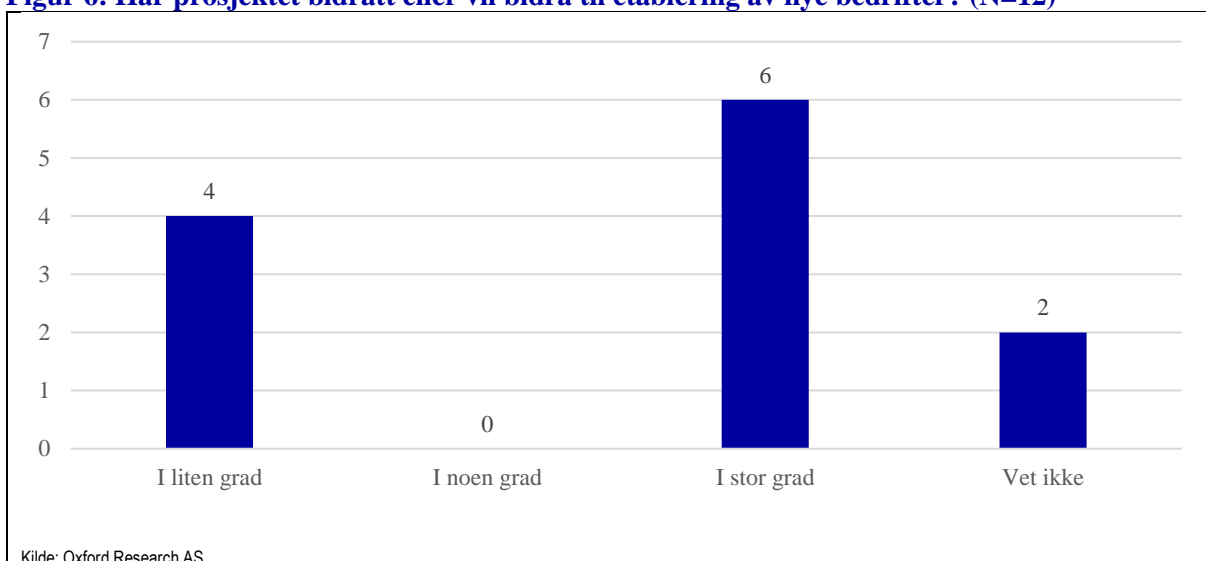
3.3 Bidrag til utvikling av nye bedrifter og videreutvikling av eksisterende

3.3.1 Bidrag til utvikling av nye bedrifter

Gjennom spørreundersøkelsen har vi også spurt respondentene om støtten gjennom næringsfondet har bidratt til å utvikle nye bedrifter. Respondentene har blitt bedt om å vurdere prosjektenes bidrag på en femdelst skala, der 1=i svært liten grad og 5=i svært stor grad. For å gjøre framstillingen mer oversiktlig, har vi delt svarene inni fire kategorier. Bidrag i liten grad tilsvarer en skår på 1 og 2, bidrag i noen grad tilsvarer en skår på tre og i stor grad tilsvarer en skår på 4 og 5.

Figur 6 viser at respondentene i ulike grad mener at deres prosjekt har bidratt til å skape nye bedrifter. Fire respondenter oppgir at prosjektet i liten grad har medført eller vil medføre etablering av nye bedrifter i kommunen eller regionen. Seks respondenter oppgir at prosjektet i stor grad har bidratt til eller vil bidra til etablering av nye bedrifter. Det kan forklares med at prosjektene har ulike formål, flere av prosjektene er mer ment som tilretteleggende og forsterkende prosjekter hvor synergiene mer er ment til å medføre en indirekte effekt på vekst og verdiskaping.

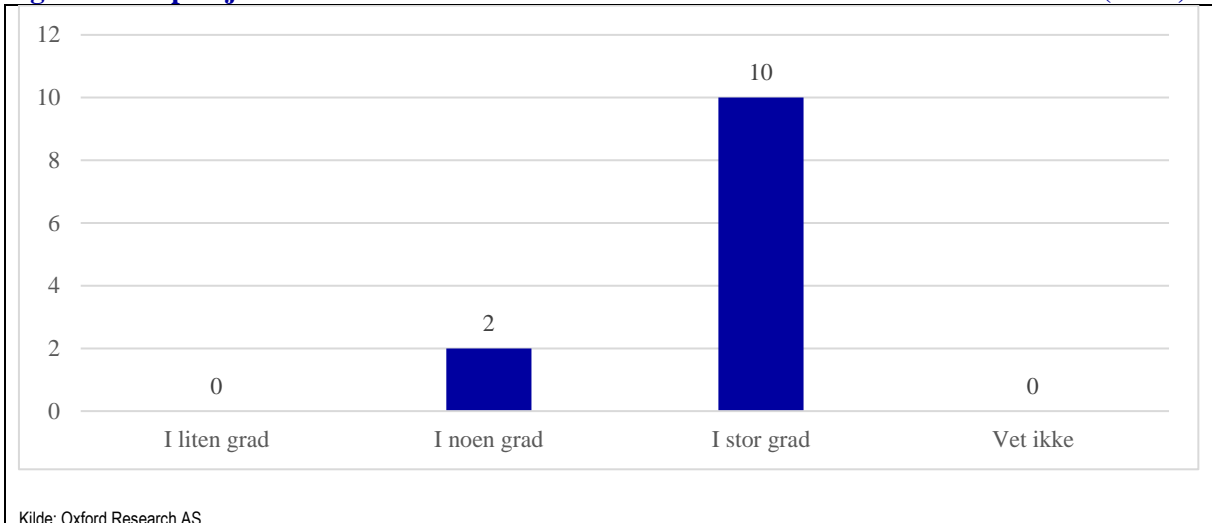
Figur 6: Har prosjektet bidratt eller vil bidra til etablering av nye bedrifter? (N=12)

3.3.2 Bidrag til videreutvikling av eksisterende bedrifter

Vi spurte også respondentene hvordan de oppfattet at prosjektet har bidratt eller vil bidra til å videreutvikle eksisterende bedrifter i Fredrikstad og regionen. Fra figur 7 kan vi se at samtlige respondenter er enige om at prosjektet har bidratt eller vil bidra til å videreutvikle eksisterende bedrifter. Majoriteten av respondentene oppgir at prosjektet i stor grad har eller vil bidra til dette.

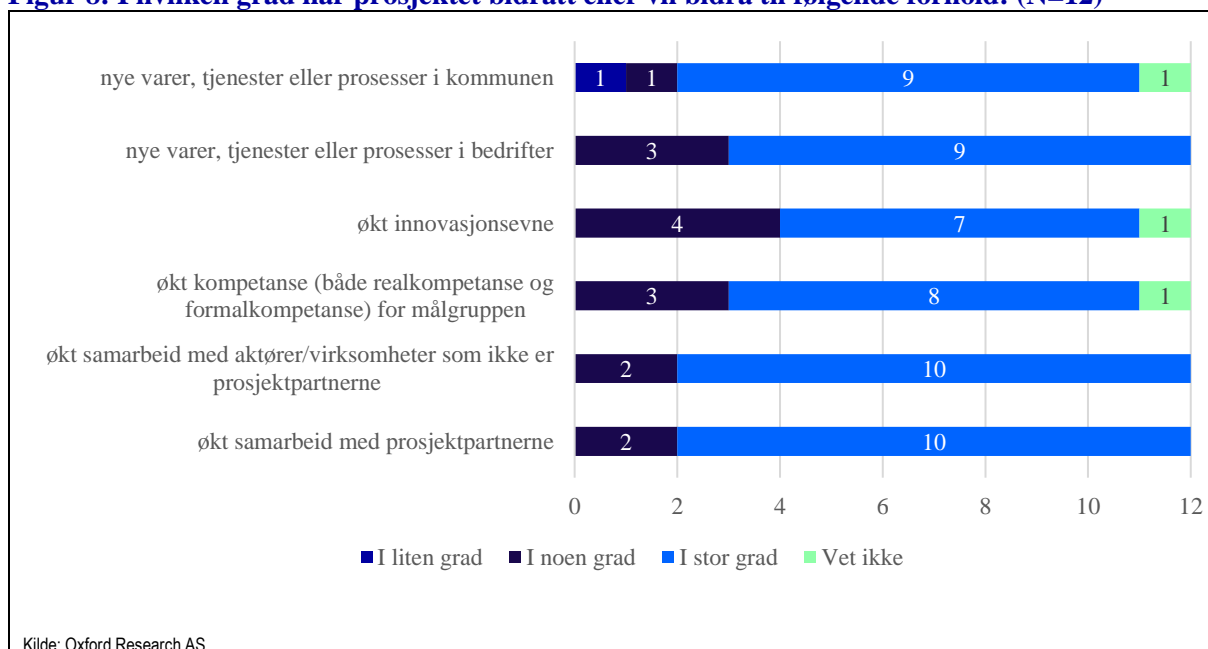
Figur 7: Har prosjektet bidratt eller vil bidra til å videreutvikle eksisterende bedrifter? (N=12)

3.4 Prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse og innovasjon

Både samarbeid, kompetanse, innovasjonsadferd og innovasjon representerer mellomliggende faktorer som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige effekter. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre, og derigjennom forsterke resultatene og effektene på lengre sikt. I figuren under belyser vi hva prosjektene har bidratt til når det gjelder til samarbeid, kompetanse og innovasjon. Som det framgår av figuren, er det relativt liten variasjon i prosjektenes bidrag på de ulike områdene. Majoriteten av respondentene oppgir at prosjektet har eller vil bidra til de ulike forholdene i stor grad.

Prosjektene har i klart størst grad hatt betydning for samarbeid med prosjektpartnere og andreaktører/virksomheter hvor 10 av 12 respondenter oppgir at dette har bidratt i stor grad. Ni av 12 respondenter oppgir at prosjektet i stor grad har bidratt til utvikling av produkter/varer og tjenester både for kommunen og blant bedrifter

Figur 8: I hvilken grad har prosjektet bidratt eller vil bidra til følgende forhold: (N=12)

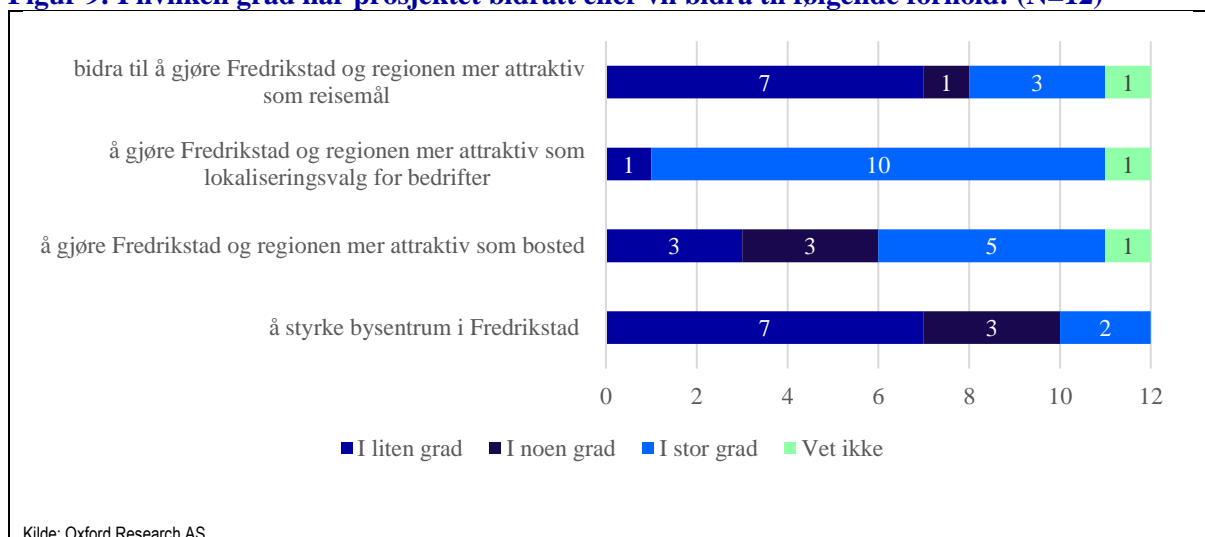
3.5 Prosjektene bidrag til kommunens attraktivitet

Støtten gjennom fondet kan også ha andre effekter ut over de mer direkte økonomiske, sysselsettingsmessige og andre bidrag allerede nevnt. Vi har derfor spurt respondentene om i hvilken grad prosjektet har eller vil bidra til å:

- Å styrke bysentrum i Fredrikstad
- Å gjøre Fredrikstad og regionen mer attraktiv som bosted
- Å gjøre Fredrikstad og regionen mer attraktiv som lokaliseringsvalg for bedrifter
- Å gjøre Fredrikstad og regionen mer attraktiv som reisemål

I figuren nedenfor vises respondentenes svar prosjektene bidrag knyttet til dette. Respondentenes svar vises det hvordan prosjektene har bidratt til kommunens attraktivitet. Respondentene mener at prosjektene gjennomgående har gitt størst bidrag til å gjøre Fredrikstad og regionen mer attraktiv som lokaliseringsvalg for bedrifter.

Respondentene er mer blandet i oppfattelsen om hvorvidt prosjektene har bidratt til å øke bostedsattraktiviteten. Prosjektene i mindre grad bidratt til å gjøre Fredrikstad og regionen mer attraktiv som reisemål og til styrking av bysentrum i Fredrikstad. En mulig årsak til dette kan være prosjektene innretning, hvor noen prosjekter mer direkte retter seg mot å styrke verdiskapingen i kommunen gjennom økt vekst i sysselsetting og verdiskaping. Andre prosjekter igjen er mer indirekte og kan gjerne tenkes å være mer rettet bosteds- og næringsattraktivitet av Fredrikstad bysentrum. Et eksempel på et slik prosjekt er sentrumskoordinatoren i regi av Fredrikstad Næringsforening.

Figur 9: I hvilken grad har prosjektet bidratt eller vil bidra til følgende forhold: (N=12)

3.6 Intervju med tilsagnsmottakere

Vi har gjennomført fire intervjuer med prosjektledere og kontaktpersoner for fire ulike prosjekter:

- Vekst i Fredrikstad
- Sentrumskoordinator
- Living lab
- Nasjonalt senter for miljødokumentasjon

I de påfølgende delkapitlene gjennomgår vi kort hva informantene forteller om prosjektenes bakgrunn og effekter informantene trekker frem at prosjektet har bidratt med. Gjennom disse beskrivelsene bidrar vi med mer detaljert innsikt i hvordan prosjektene har fungert.

3.6.1 Vekst i Fredrikstad

Vekst i Fredrikstad er et prosjekt ledet av Fredrikstad Næringsforening i samarbeid med kommunen. Prosjektet hadde oppstart i 2015 og har blitt gitt tilsagn i en femårs-periode. Hensikten med prosjektet har vært å bidra til å snu trenden med negativ arbeidsplassutvikling i Fredrikstad gjennom å forbedre kommunens omdømme knyttet til næringsutvikling både internt i kommunen, men også mot eksterne investorer.

Informanten forteller om prosjektet:

«Gjennom prosjektet har vi utviklet 3 strategier som skal bøte på den negative arbeidsplassutviklingen. Vi har (1) etablert et kommunikasjonsprogram. Vi synes ikke godt nok, vi kommuniserer ingen styrker og vi er ikke på radaren. Det gjør at vi går glipp av mye vekst, fordi investorer ikke ser til Fredrikstad. Det er vanskelig å definere hva som gjør Fredrikstad til en god næringsdestinasjon – programmet skal bøte på dette. Gjennom det vil vi vite hva en skal kommunisere til nye investorer.»

«(2) Både næringslivet og kommunen skal ta ansvar. For næringslivet så må vi sette vekst og ambisjoner i fokus. Jobbe med strategi og merkevarebygging. «...» Det er viktig å ikke tenke at en er fornøyd som en er – ansvaret for å skape arbeidsplasser ligger også i næringslivet.»

«(3) Det må mobiliseres i kommunen gjennom bevisstgjøring, forbedringer og tiltak. En har en rolle i forhold til næringslivet. De må tenke «hvordan kan jeg gjøre det bedre for næringslivet å drive i Fredrikstad?» Vi opplever at dette har lyktes i toppledelsen, men kanskje ikke nedover i kommuneorganisasjonen. «...» Det blir inkrementelle endringer, fordi det handler om organisering, prosesser, verktøy og kultur. Det er ikke ting som er gjort over natta.»

Kilde: Oxford Research AS

Informanten forteller om effektene av prosjektet:

«Jeg vil trekke frem den lokale kulturen. Vi har klart å sette vekst og utvikling på dagsorden lokalt. Det å snakke om at vi trenger arbeidsplasser – det står nå øverst på agendaen, både hos posisjon og opposisjon, hos media og blant bedriftene. Vi har skapt en annen type kultur, og det er ikke veldig lett å måle. Det var jo noen av de tiltakene vi har gjort, ved å ha det retorisk omtalt om dette. Vi har også fått med lokalmedia, nå omtales det, det gjorde det ikke før.»

Kilde: Oxford Research AS

3.6.2 Sentrumskoordinator

Sentrumskoordinator er et prosjekt ledet av Fredrikstad Næringsforening i samarbeid med kommunen. Prosjektet hadde oppstart i 2015 og har blitt gitt tilsagn i en femårs-periode. Hensikten med prosjektet har vært å bidra til å styrke sentrum av Fredrikstad, gjennom en koordinert innsats for å fylle sentrum med nytt innhold og ny aktivitet.

Informanten forteller om prosjektet:

«Vi så at det var et behov for mer utstrakt byutvikling og vi fant ut at vi måtte begynne med sentrumsgårdene. Med utgangspunkt i BID (Business Improvement District) etablerte vi en forretningsmodell som har byen som kjøpesenter. Og Sentrumskoordinatoren skal koordinere mellom gårdeierne og tilrettelegge samarbeid for nytt innhold i tomme bygårder og aktivitet i sentrum.»

«En del av sentrumskoordinatorens rolle den siste tiden har vært å samle serveringsnæringen og utelivsbransjen under Covid-19 pandemien. Dette har ført til at kommunen har kunnet veilede en samlet serveringsnæring. Det er vanlig at det høyt konfliktnivå mellom serveringsnæringen og kommune/ politi. Ikke i Fredrikstad ettersom sentrumslederen hadde koordinert/ samlet serveringsnæringen. «...» Ellers har sentrumskoordinatorens aktiviteter vært rettet både mot utviklingen av den fysiske strukturen, men også av markedsstrukturer i sentrum»

Kilde: Oxford Research AS

3.6.3 Living lab

Prosjektet Living Lab er et samarbeidsprosjekt mellom destinasjonsselskapet Visit Fredrikstad og Hvaler, næringslivet i kommunen, frivillig sektor og Høgskolen i Østfold. Prosjektet hadde oppstart i 2017. Hensikten med prosjektet har vært å fasilitere for en lokasjon hvor samarbeidsaktørene i fellesskap kan utvikle innovasjoner med utgangspunkt i reiselivsnæringen, teknologi og nye bærekraftige ideer. Studentmedvirkning er et sentralt element i prosjektet.

Informanten forteller om prosjektet:

«Vi har samarbeidet med Høgskolen i mange år, spesielt gjennom studiet innovasjon og prosjektledelse ved høgskolen. Sammen fant vi ut at vi trengte et fysisk sted for å drifte prosjekter. Prosjektene er samarbeidsprosjekter mellom høyskolen og reiselivet, og miljøsektoren. Ble en lab for det. Vi har ikke noe fysisk lokasjon lenger, men prosjektet går fortsatt. Nå er det et samarbeid, hvor vi kjører bachelorsamarbeid med høyskolen og reiselivsaktøren, for å få innovasjon inn i reiselivsnæringen.»

Kilde: Oxford Research AS

Informanten forteller om effektene av prosjektet:

«Den mest omfattende innovasjonen prosjektet har medført er nok «Elv møter Hav». Prosjektet skal bidra til å redusere marin forøpling. Det resulterte i en søppelrist i Glomma som fanger opp, sorterer, analyserer søppel.»

«Det er vanskelig å si noe konkret om hvor mange arbeidsplasser prosjektet har skapt. Man kan ikke putte noen kroner inn og så blir det ikke x antall arbeidsplasser. Næringsfondet er jo bare et virkemiddel, og for vår del har det ikke utløsende vekst i antall arbeidsplasser. Prosjektet gjorde at studentene og reiselivet blir knyttet sammen. Reiselivsnæringen er en innovasjonsfattig bransje, det har det tradisjonelt sett vært. Det at vi har klart å koble ulike næringer sammen med en høyere utdanning og frivillig sektor er positivt og viktig for næringen og kommunen i sin helhet.»

«Antallet arbeidsplasser er ikke den viktigste effekten her, men det å knytte reiselivsnæringen og høyere utdanning/ innovasjon har vært nyttig i seg selv.»

Kilde: Oxford Research AS

3.6.4 Nasjonalt senter for miljødokumentasjon

Nasjonalt senter for miljødokumentasjon er et prosjekt ledet av Norsus (Norsk institutt for bærekraftsforskning) i samarbeid med Fredrikstad kommune og Viken fylkeskommune. Prosjektet hadde oppstart i 2017, og støttes fram til 2022. Formålet med senteret er å sammenstille analyser og miljødokumentasjon for lettere bruk. Denne sammenstillingen av data skal blant annet bidra til nye innovasjoner for brukerne av senteret.

Informanten forteller om prosjektet:

«Vi har jobbet med livsløpsanalyser og miljødokumentasjon av produkter og prosesser i snart 30 år. Både i Norge og i utlandet. Vi har alle dataene, men de er ikke så lett tilgjengelig for bruk. Får å få nyttiggjort dette, ville vi bygge opp dette senteret, med en teknisk plattform, hvor dataene blir kvalitetssikret og vedlikeholdt. Sørge for en god forvaltning av dataene. Disse dataene blir stadig mer brukt i større grad ifbm. innovasjon innen miljødokumentasjon – Dette brukes ut i markedsføring og salg.»

«Gikk til eiere (Fredrikstad kommune) for finansiering, den beste måte å finansiere på var gjennom næringsfondet. Vi har brukt bevilgningen fra næringsfondet, har blitt brukt til å utvikle teknologi og plattform, men også utviklet og forankret ideen og tjenestene ut mot næringsliv, myndigheter og næringsliv.»

Kilde: Oxford Research AS

Informanten forteller om effektene av prosjektet:

«Prosjektet er veldig viktig for et miljø som NORSUS, for å utvikle forskningsvirksomhet, men også for å utvikle grunnlaget for samarbeid med næringslivet.»

«Nor Enviro har vært viktig for tettere samarbeid med NMBU blant annet i prosjektet Livestock. Som samler all informasjon fra landbrukssystemet og Tine. Det kommer vi også til å jobbe med på RISE i Sverige, for å miljødokumentere all norsk mat.»

«Stor etterspørsel etter denne typen data, både i forsknings- og innovasjonsprosjekter. Vi betjener mange norske bedrifter gjennom NCA.no (tidligere datterselskap) så nasjonalt så er det veldig stor interesse og behov for denne typen data. Vi har også tett ØRA-nettverket. Tett samarbeid med Borregård, det er et stort potensialt for Fredrikstad og gamle Østfold, men kunne ikke levet av bare regionale aktører, vi trenger en nasjonal forankring. Ut i fra dette prosjektet og et par andre så har vi har ansatt 3-4 mennesker. Det bidrar til lokal sysselsetting.»

Kilde: Oxford Research AS

3.7 Oppsummering av hovedfunn

Det er ikke mulig å gi et eksakt svar på hva som er effektene av næringsfondet, men basert på funnene fra både fra spørreundersøkelsen og intervjuene er det rimelig å konkludere med at næringsfondet er med på å legge til rette for å skape vekst og arbeidsplasser i Fredrikstad. Følgende forhold er med på å understøtte dette:

- Støtten fra næringsfondet er helt avgjørende for at prosjektene blir gjennomført.
- Selv om man tar hensyn til strategisk svargivning, er det rimelig å slå fast at fondet har bidratt til å skape og sikre et vesentlig antall arbeidsplasser. Dette skjer både direkte som følge av prosjektene, men også ved at prosjektene spiller en indirekte og tilretteleggende rolle i kommunens «næringsøkosystem». Basert på evalueringens materiale er det ikke mulig å gi et nøyaktig estimat på hvor mange arbeidsplasser som er skapt og sikret.
- Støtten fra fondet bidrar til å skape et fundament for videreutvikling av eksisterende bedrifter. Dette er både knyttet til at fondet bidrar til realisering av konkrete innovasjoner, økt kompetanse i bedriftene samt økt samarbeid med både prosjektpartnere og andre aktører.
- Prosjektene har bidratt til å gjøre Fredrikstad og regionen noe mer attraktiv som lokaliseringsvalg for bedrifter.

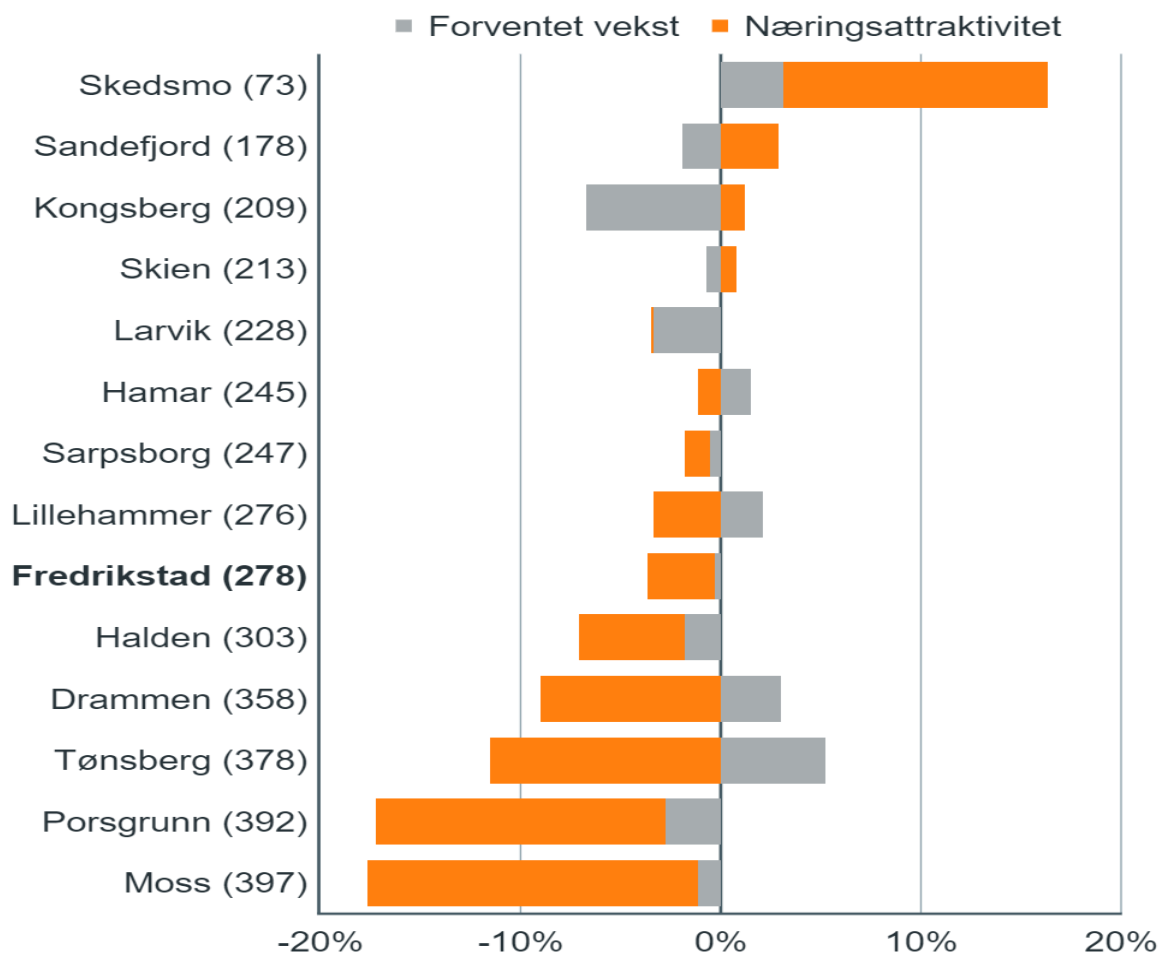
4. Næringsattraktivitet

Som en del av evalueringen har vi også sett nærmere på om Fredrikstad har økt sin næringsattraktivitet. Grunnlaget for denne vurderingen er den analysen av næringsattraktivitet som Telemarksforskning har gjennomført og som er publisert på «regionalanalyse.no⁴».

4.1 Næringsattraktivitet i Fredrikstad sammenlignet med andre kommuner

Telemarksforskning⁵ påpeker at kommuner som er attraktive for næringsliv har bedre vekst i antall arbeidsplasser enn forventet ut fra de strukturelle betingelsene. De strukturelle betingelsene er en kombinasjon av bransjestrukturen i kommunene og befolkningseffekten. I figur 8 vises arbeidsplassveksten i næringslivet, splittet på forventet vekst ut fra de strukturelle betingelsene og næringsattraktiviteten. Summen av søylene vil da være faktisk vekst, og næringsattraktivitet er definert som differansen mellom faktisk og forventet vekst.

Figur 10 Forventet vekst og næringsattraktivitet i Fredrikstad og sammenligningsstedene perioden 2009-2018. Summen av de to søylene er den faktiske arbeidsplassveksten på stedene. Rangert etter næringsattraktivitet.

⁴ <https://regionalanalyse.no/report/106/1/2>

⁵ Op.cit.

I figur 8 illustreres det hvordan veksten i antall arbeidsplasser har vært i næringslivet i Fredrikstad og ni sammenlignbare byer i perioden fra 2009-2018. Skedsmo, Sandefjord, Kongsberg og Skien fikk sterkere vekst i næringslivet enn forventet, og dermed altså en positiv næringsattraktivitet. Drammen og Tønsberg hadde de beste betingelsene for vekst, men i begge disse byene ble det i stedet nedgang.

Når det gjelder Fredrikstad, var det forventet at antall arbeidsplasser i næringslivet skulle synke med 0,3 prosent. Antall arbeidsplasser i næringslivet i Fredrikstad sank imidlertid med 3,7 prosent. Dermed ble veksten 3,4 prosentpoeng under forventet verdi. Ut fra denne måten å forstå næringsattraktivitet på innebærer dette at Fredrikstad har vært lite attraktiv for næringslivet de siste ti årene. Fredrikstad ligger på en 278. plass av alle landets kommuner.

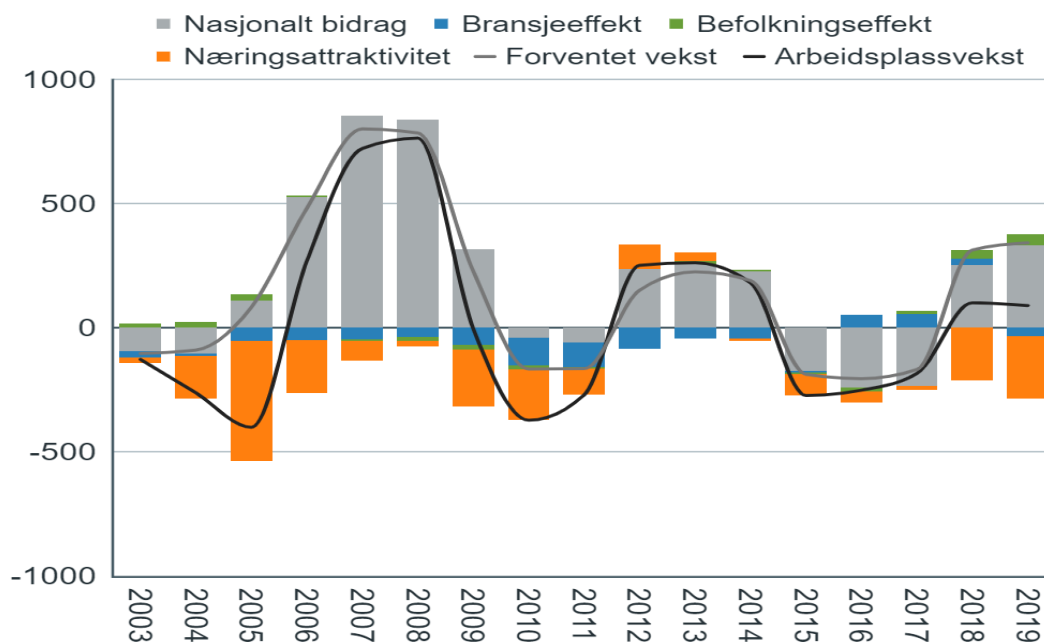
4.2 Utviklingen av næringsattraktivitet over tid

I figur 9 vises utviklingen av antall arbeidsplasser i næringslivet i Fredrikstad i tidsrommet fra 2003-2019. Den forventede utviklingen er summen av de strukturelle drivkreftene: nasjonal vekst, bransjeeffekt og befolkningseffekt. Næringsattraktiviteten er på sin side differansen mellom den faktiske og forventede veksten.

Figur 9 viser hvordan den nasjonale veksten (konjunktorene) har påvirket veksten i Fredrikstad. I årene 2006-2008 var det høykonjunktur, i 2009 kom finanskrisen, og etter 2014 har det igjen blitt nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet i Norge. De blå søylene viser hva bransjesammensetningen i Fredrikstad har betydd for veksten. I de fleste perioder har bransjesammensetningen vært ugunstig og bidratt negativt. I 2016 ble bransjestrukturen positiv. De grønne søylene viser befolkningseffekten. Fredrikstad har i alle årene hatt befolkningsvekst nær gjennomsnittet i Norge. Summen av disse tre forholdene er til sammen den forventede veksten, som er vist med den grå linjen.

Den faktiske veksten er vist med den svarte streken. Differansen mellom faktisk og forventet vekst er et mål for næringsattraktiviteten som er vist med de gule søylene. Mellom 2003 og 2010 var næringsattraktiviteten negativ i de fleste årene. Etter 2010 har næringsattraktiviteten vært vekslende, men i 2018 ble næringsattraktiviteten sterk negativ. Dette bildet har også holdt seg for 2019.

Figur 11 Faktisk og forventet vekst i næringslivet, drivkrefter for vekst og næringsattraktivitet i Fredrikstad i perioden fra 2003-2019.

4.3 Oppsummering

Fredrikstad kommune har en utfordring når gjelder næringsattraktivitet. I perioden fra 2009-2018 ligger næringsattraktiviteten i kommunen på en 278. plass av alle landets kommuner. Ser man på utviklingen over tid, er næringsattraktiviteten sterk negativ i 2018 og 2019. Selv om den faktiske veksten har vært positiv, burde den vært enda høyere gitt Fredrikstad sine forutsetninger.

5. Er Fredrikstad en næringsaktiv kommune?

I dette kapittelet gå vi nærmere inn på kommunens næringsutviklingsarbeid, og ser hvordan det oppfattes av bedriftene lokalisert i kommunen. I hvilken grad oppfatter bedriftene Fredrikstad som en næringsaktiv kommune?

5.1 Om dialog og kommunens prioriteringer

Kommunens prioriteringer, det faktiske næringsutviklingsarbeidet og dialogen med innbyggere, gründere og bedrifter er helt avgjørende for hvordan oppfatninger om kommunen næringsrettede aktivitet dannes. I dette avsnittet er vi opptatt av hvordan kommunens bedrifter oppfatter dette.

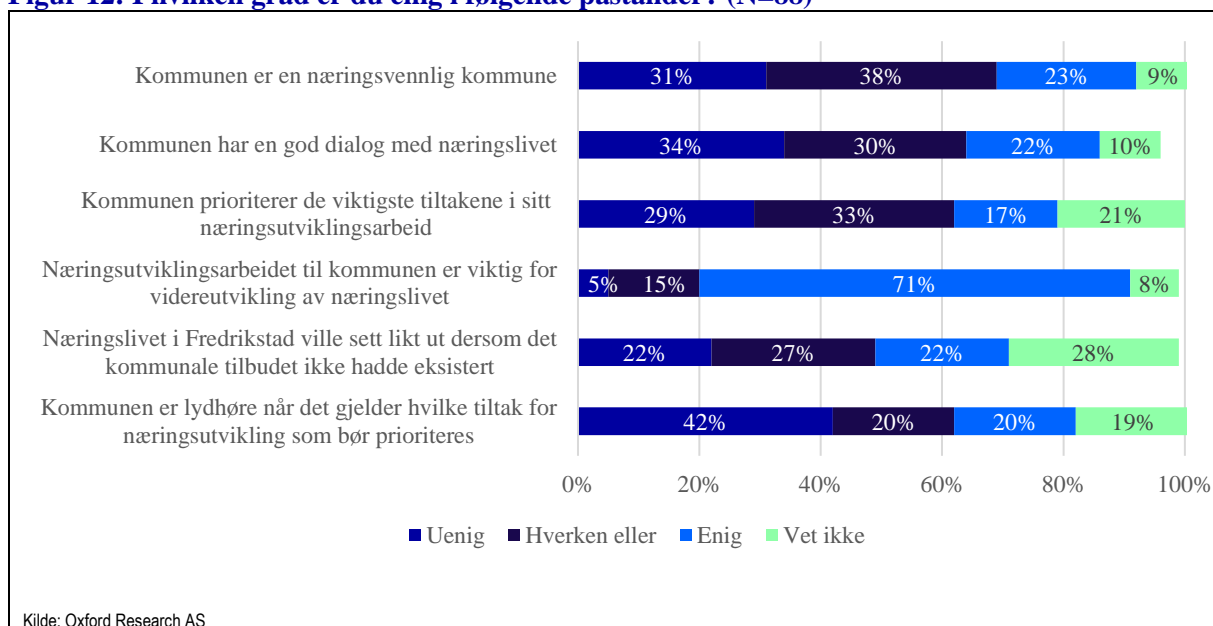
For å kartlegge i hvilken grad kommunens prioriteringer i næringsutviklingsarbeidet og dialogen med bedriftene oppfattes har respondentene blitt stilt spørsmål om dette på en rekke tematiske felt. Respondentenes svar fremstilles i figuren nedenfor.

Gjennomgående oppgir bortimot hver tredje respondent at de er uenige om påstandene stilt i spørreundersøkelsen. Unntaket gjelder for påstanden om kommunens næringsutviklingsarbeid hvor majoriteten av respondentene (71 %) oppgir at de er enige i at kommunens næringsutviklingsarbeid er viktig for videreutviklingen av næringslivet i Fredrikstad.

Respondentenes svar på de andre påstandene tyder på at kommunen fortsatt har en vei å gå når det gjelder oppfatninger om prioriteringer i arbeidet med næringsutvikling og i dialogen med næringslivet. Blant annet påpeker 34 prosent at de er uenige i påstanden om at kommunen har en god dialog med næringslivet. Flere av respondentene trekker frem at det i hovedsak er et fåtall av aktører som har mulighet til å komme med innspill. Eksempelvis trekker en respondent frem at kommunen i større grad kan ta i bruk dialogen med næringslivet i utviklingen av ny næringsstrategi. *«Med relevant kompetanse og dialog med næringslivet kan en utforme en næringsstrategi for Fredrikstad kommune i den retning det er politisk vilje til å understøtte.»* En annen respondent oppgir følgende knyttet til kommunens dialog med næringslivet: *«Fredrikstad kommune deltar gjerne i dialog på ulike plan med vår virksomhet som hjørnestensbedrift har vi erfart over flere tiår. Fredrikstad kommune har imidlertid fortsatt til gode å vise til ett eneste konkret forslag til hva vi etterspør, og kommer heller ikke med forslag til endringer i rammevilkår som gjør at vi kan konkurrere på like vilkår med andre kommuner. Det er ugunstig for å utvikle virksomheten videre og sikre arbeidsplasser.»*

Videre oppgir bare 17 prosent av respondentene at de er enige i påstanden om at kommunen prioriterer de viktigste tiltakene i sitt næringsutviklingsarbeid.

Figur 12: I hvilken grad er du enig i følgende påstander? (N=88)

5.2 Om kommunens informasjonsarbeid og tilbud til næringslivet

Vi spurte respondentene i hvilken grad de var enige om en rekke påstander knyttet til kommunens utadrettede informasjonsarbeid og det generelle tilbudet til næringslivet. Respondentene ble bedt om å svare på fire påstander knyttet til dette.

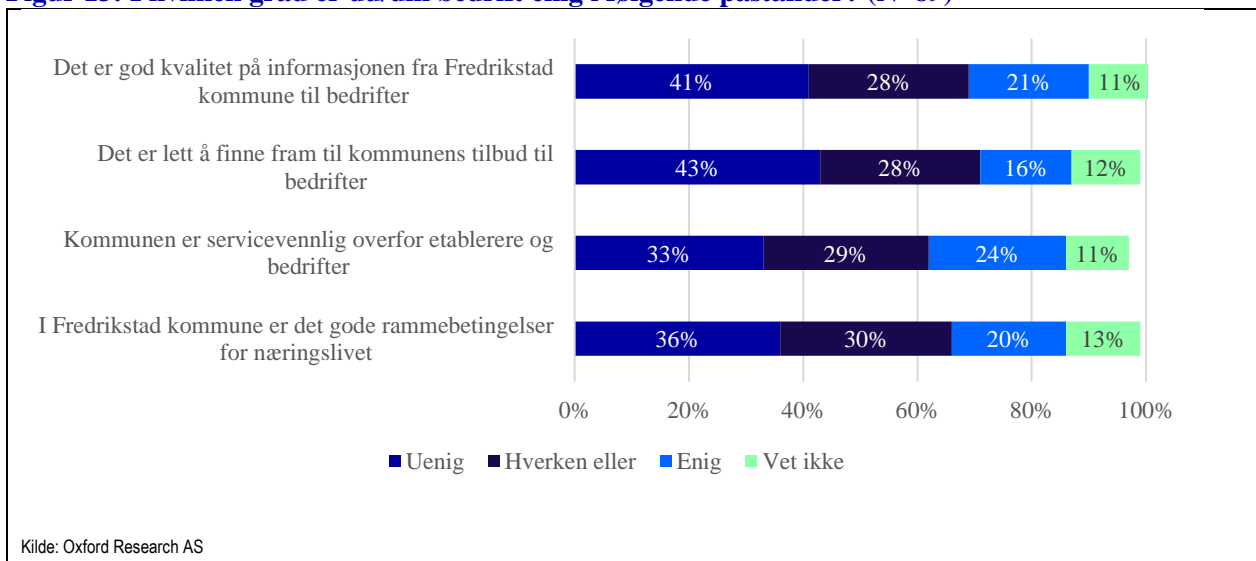
Overordnet er det flere respondenter som er uenige enn enige i påstandene om kommunens informasjonsarbeid og tilbudet til næringslivet. Gjennomgående ser vi at nesten 30 prosent av respondentene hverken er enig eller uenige i påstandene.

Fra figuren nedenfor kan vi se at påstandene om kvaliteten på informasjonen fra kommunen samt tilgjengelig og oversiktlig tilbud til bedriftene kommer dårligst ut blant respondentene. Her oppgir henholdsvis 41 prosent og 43 prosent av respondentene at de er uenige i påstanden.

Kommunens tilbud til bedrifter er noe også som kommer frem fra fritekstsvarene. En respondent forteller om manglende dialog og servicetilbud fra kommunen: «Vi flyttet våre to bedrifter til Fredrikstad kommune for 1 år siden. Vi har ikke hørt noe fra kommunen siden det. Som nye i Fredrikstad så må vi klare oss selv, da vi ikke har noe info om hva kommunen kan tilby.»

36 prosent av respondentene oppgir at de er uenige i at det er gode rammebetingelser for næringslivet i Fredrikstad kommune.

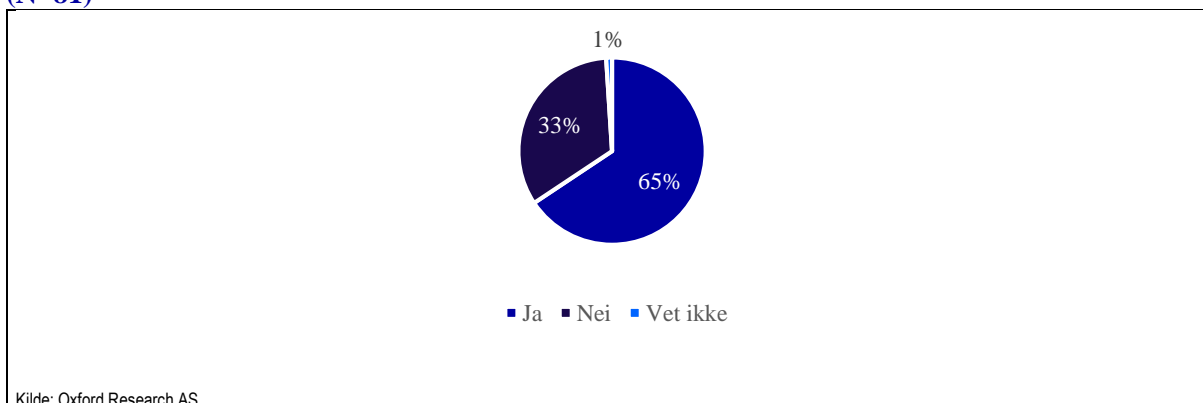
Figur 13: I hvilken grad er du/din bedrift enig i følgende påstander? (N=89)

5.3 Bedrifter som har vært i kontakt med kommunen de tre siste år

For å få et bedre bilde av respondentenes forhold og erfaringer med kommunen har vi spurt samtlige av respondentene om de har vært i kontakt med kommunen i løpet av de siste tre årene. Totalt har 81 respondenter besvart spørsmålet. Nesten to tredeler av bedriftene, 65 prosent, oppgir at de har hatt kontakt med kommunen i de siste årene.

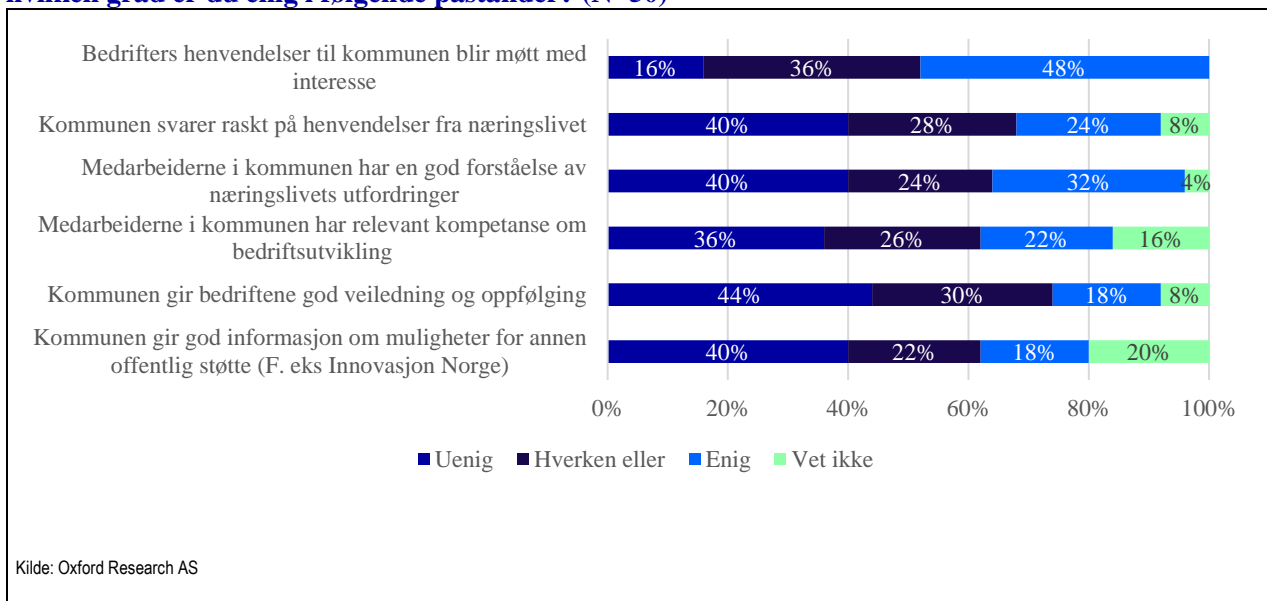
Figur 14: Har du/din bedrift vært i kontakt med Fredrikstad kommune i løpet av de siste tre år? (N=81)

Respondentene som har svart at de i løpet av de tre siste årene har vært i kontakt med kommunen har tatt stilling til flere påstander.

Gjennomgående oppgir rundt 40 prosent av respondentene at de er uenige i påstandene. Unntaket er for påstanden om henvendelser til kommunen, hvor nesten halvparten av respondentene (48 prosent) oppgir at de blir møtt med interesse. Færrest respondenter er enige i at kommunen gir bedriftene god veiledning og oppfølging samt informasjon om muligheter for annen offentlig støtte.

Figur 15: Du har oppgitt at du har vært i kontakt med kommunen i løpet av de tre siste årene. I hvilken grad er du enig i følgende påstander? (N=50)

5.4 Oppsummering

Majoriteten av bedriftene påpeker at kommunen har en viktig rolle å spille i arbeidet med å utvikle næringslivet i kommunen, men det er et forbedringspotensial knyttet til hvordan kommunen fyller rollen i praksis. Dette er knyttet til følgende forhold:

- Få bedrifter mener at kommunen prioriterer de rette tiltakene for næringsutvikling. Virksomhetene etterlyser tettere dialog med kommunen tilknyttet hvilke tiltak som bør prioriteres i det arbeidet. Det er i hovedsak er større og mer kjente aktører som får mulighet til å komme med innspill. Det er ønskelig å involvere et bredere spekter av aktører framover.
- Det er behov for bedre rammebetingelser knyttet til tilgjengelig næringsareal
- Mange bedrifter etterlyser bedre råd og veiledning fra kommunenes side. Et aspekt ved dette er ønske om forbedring av informasjons- og servicetilbudet til små- og mellomstore bedrifter og bedrifter i oppstartsfasen.

Samtidig ser vi at bedrifter som selv tar kontakt med kommunen stort sett opplever det som en positiv opplevelse. Oppsøkende kontakt og oppfølging av bedrifter kan dermed være et forbedringspunkt å prioritere fremover.

6. Konklusjon og anbefalinger

6.1 Konklusjon

Formålet med denne evalueringen av Fredrikstad kommunes næringsfond er primært å måle effektene av fondet, herunder om fondet har bidratt til å skape flere arbeidsplasser i Fredrikstad eller regionen. I hvilken grad har pengene gitt til ulike prosjekter i perioden 2013 – 2019 har vært vel anvendte? For å belyse dette tar evalueringen for seg tre hovedproblemstillinger:

- Hva er de økonomiske effektene av fondet? Har det bidratt til å skape et bedre utviklingsfundament, vekst og flere arbeidsplasser i Fredrikstad eller regionen?
- Har Fredrikstad økt sin næringsattraktivitet?
- Har næringsfondet bidratt til at næringslivet oppfatter Fredrikstad kommunen som mer næringsaktiv?

I det videre presenterer vi vår hovedkonklusjon på hvert av disse spørsmålene.

6.1.1 Effekten av næringsfondet

Det er ikke mulig å gi et eksakt svar på hva som er effektene av næringsfondet, men basert på funnene fra både fra spørreundersøkelsen og intervjuene er det rimelig å konkludere med at næringsfondet er med på å legge til rette for å skape vekst og arbeidsplasser i Fredrikstad. Følgende forhold er med på å understøtte dette:

- Støtten fra næringsfondet er helt avgjørende for at prosjektene blir gjennomført.
- Selv om man tar hensyn til strategisk svargivning, er det rimelig å slå fast at fondet har bidratt til å skape og sikre et vesentlig antall arbeidsplasser. Dette skjer både direkte som følge av prosjektene, men også ved at prosjektene spiller en indirekte og tilretteleggende rolle i kommunens «næringsøkosystem». Basert på evalueringens materiale er det ikke mulig å gi et nøyaktig estimat på hvor mange arbeidsplasser som er skapt og sikret.
- Støtten fra fondet bidrar til å skape et fundament for videreutvikling av eksisterende bedrifter. Dette er både knyttet til at fondet bidrar til realisering av konkrete innovasjoner, økt kompetanse i bedriftene samt økt samarbeid med både prosjektpartnere og andre aktører.
- Prosjektene har bidratt til å gjøre Fredrikstad og regionen noe mer attraktiv som lokaliseringsvalg for bedrifter.

6.1.2 Har Fredrikstad økt sin næringsattraktivitet?

Telemarksforskning har gjennomført analyser som belyser Fredrikstad kommune sin næringsattraktivitet. Basert på Telemarksforskning sin tilnærming har Fredrikstad en utfordring når gjelder næringsattraktivitet. I perioden fra 2009-2018 ligger næringsattraktiviteten i kommunen på en 278. plass av alle landets kommuner. Ser man på utviklingen over tid, er næringsattraktiviteten sterk negativ i 2018 og 2019. Selv om den faktiske veksten i antall arbeidsplasser har vært positiv, burde den vært enda høyere gitt Fredrikstad sine forutsetninger.

6.1.3 Oppfatter bedriftene Fredrikstad kommune som næringsaktiv?

Majoriteten av bedriftene påpeker at kommunen har en viktig rolle å spille i arbeidet med å utvikle næringslivet i kommunen, men det er et forbedringspotensial knyttet til hvordan kommunen fyller rollen i praksis. Dette er knyttet til følgende forhold:

- Få bedrifter mener at kommunen prioriterer de rette tiltakene for næringsutvikling. Virksomhetene etterlyser tettere dialog med kommunen tilknyttet hvilke tiltak som bør prioriteres i det arbeidet. Det er i hovedsak er større og mer kjente aktører som får mulighet til å komme med innspill. Det er ønskelig å involvere et bredere spekter av aktører framover.
- Det er behov for bedre rammebetingelser knyttet til tilgjengelig næringsareal
- Mange bedrifter etterlyser bedre råd og veiledning fra kommunenes side. Et aspekt ved dette er ønske om forbedring av informasjons- og servicetilbudet til små- og mellomstore bedrifter og bedrifter i oppstartsfasen.

Samtidig ser vi at bedrifter som selv tar kontakt med kommunen stort sett opplever det som en positiv opplevelse. Oppsøkende kontakt og oppfølging av bedrifter kan dermed være et forbedringspunkt å prioritere fremover.

6.2 Hvordan kan Næringsfondets videreutvikles?

Selv om det kommer mange positive resultater av de prosjektene som støttes gjennom næringsfondet, er det ut fra Oxford Research sin vurdering likevel mulig å gjøre noen grep som kan stryke måloppnåelsen ytterligere. Disse grepene kan også ha positive ringvirkninger for den overordnede næringsattraktiviteten i kommunen samt bedriftenes opplevelse av kommunenes arbeid med næringsutvikling i bredt.

6.2.1 Mer grunnleggende vurdering av fondets innretning og innholdsmessige prioriteringer

For å få mest mulig igjen for de ressursene som brukes av Næringsfondet, er det ønskelig med en mer grunnleggende og inngående vurdering av fondets innretning og innholdsmessige prioriteringer. Det er tre forhold som bør diskuteres og belyses nærmere:

- Hvordan har man kommet fram til den overordnede innretningen og fokuset til Næringsfondet? Hvilke faglige perspektiver har utgjort «leterommet» (samfunnsgeografisk forskning, strategiforskning, entreprenørskapsforskning, samfunnsøkonomisk forskning osv.), og hvordan ble det endelige valget om innretning tatt? Kunne man eventuelt oppnådd bedre resultater med andre valg?
- I hvilken grad prioriteres de prosjektene som i størst grad er i stand til å realisere de overordnede målsetningene. Kunne en oppnådd bedre resultater gjennom å ha anvendt støtten fra Næringsfondet på andre måter, det vil si ha støttet prosjekter innen andre kategorier/områder eller forsterket/reduisert støtten innen noen kategorier/områder? I hvilken grad er det synergieffekter mellom de støttede prosjektene og hvordan bidrar støtten til utvikling av det samlede innovasjonsøkosystemet?
- I hvilken grad det er en logisk sammenheng mellom prosjektene som støttes og de resultatene som en ønsker å oppnå (dette kalles virkningskjede/intervensjonslogikk⁶ i

⁶ Virkningskjede eller intervensjonslogikk er det som finnes bak intensjoner og resultat, og som kan forklare hvordan en tenker seg sammenhengen mellom innsats og resultat, og hvilke tiltak man ser som nødvendig for å

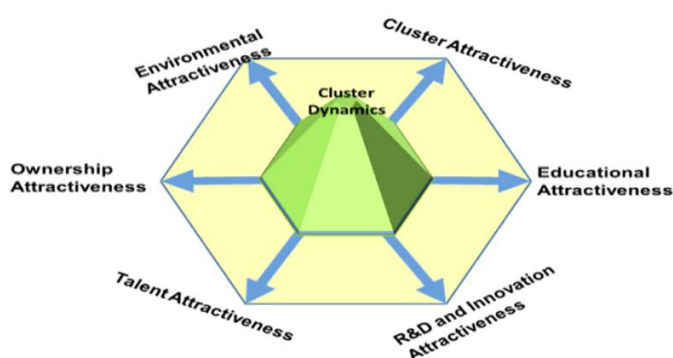
evalueringsterminologien)? Hvilke antagelser har en om hvordan en skal oppnå de overordnede målsetningene og hvilke mekanismer og forutsetninger som ligger til grunn for dette? Hvordan er forholdet mellom mer interne forhold som Næringsfondet har kontroll over og eksterne påvirkningsfaktorer (som en har liten kontroll over gjennom Næringsfondet)? Gjennom å drøfte disse forholdene får man bedre muligheter for å forstå hvorfor Næringsfondet har gitt de ønskede resultatene eller ikke. En utarbeidelse av en virkningskjede/intervensjonslogikk vil dermed gi nyttig læring om hvordan Næringsfondet fungerer, og den vil dermed være et svært nyttig verktøy for å kunne justere og videreutvikle fondet.

6.2.2 Hva kan Fredrikstad arbeide med for å skape et mer velfungerende økosystem?

For Fredrikstad kommune vil det være hensiktsmessig om næringsfondet i større grad legger en systemstilmærming til grunn for støtten. Hvordan kan man bidra til å bygge et mest mulig velfungerende innovasjonsøkosystem som over tid kan legge til rette for å skape flere arbeidsplasser og styrke verdiskapingen?

En mulig faglig «knagg» som kan tjene som inspirasjon til hvordan Næringsfondet kan innrettes ut fra et systemperspektiv er den såkalte «smaragmodellen» utviklet gjennom prosjektet ”Et kunnskapsbasert Norge”. Her har Reve og Sasson (2012⁷) utviklet en modell som drøfter hva som bidrar til kunnskapsnivå og -dynamikk i en region/næring samt hva som bidrar til å gi næringer konkurransefortrinn. Et grunnleggende premiss for smaragdmodellen er at fremragende kunnskapsbasert utvikling oppstår i globale kunnskapsnav eller superklynger. Disse er kjennetegnet av en høy konsentrasjon av innovative virksomheter som samarbeider tett med avanserte forskningsinstitusjoner, venturekapitalaktører og kompetente eiere. Utfordringen for lokale og nasjonale myndigheter blir dermed å skape de betingelsene som kan fremme slik utvikling. Dette er noe Fredrikstad kommune kan jobbe systematisk med via mildene som er tilgjengelig gjennom Næringsfondet.

Figur 16 Smaragmodellen. Faktorer som er sentrale for bedrifters lokalisingsbeslutninger⁸.

Smaragdmodellen består av seks attraktivitets-dimensjoner. Disse utgjør handlingsrommet for offentlige myndigheter og kan betraktes som et sett med avgjørende faktorer for virksomheters lokalisingsbeslutninger. Regioner og steder har forskjellig attraktivitet i forhold til deres evne til å

komme fram til ønsket målsetting. Den er dermed et forsøk på å forstå hvordan et tiltak leder til en effekt og vurdere i hvilken grad de ulike elementene henger logisk sammen.

⁷ Reve og Sasson (2012). Et Kunnskapsbasert Norge. Universitetsforlaget

⁸ <http://etkunnskapsbasertnorge.wordpress.com/hovedside-2/bakgrunn-for-prosjektet>

tiltrekke avanserte læreinstusjoner, talentfulle medarbeidere, akademiske spesialister, forsknings- og utviklingsprosjekter, kompetente risikovillige investorer og eiere, mangfoldige og relaterte virksomheter og fremvekst og implementering av miljøvennlige løsninger. Høy score på de seks dimensjonene er nødvendige, men ikke tilstrekkelige betingelser for å skape et globalt kunnskapsnav. I tillegg har dynamikk mellom aktørene også en avgjørende effekt på prestasjonene.

Dynamiske og innovative næringsklynger utvikler ofte en entreprenørskapskultur som ikke finnes andre steder og som er vanskelig å kopiere. Dette gjør at verdiskapingen blir høyere, innovasjonsgraden blir større, og evnen til omstilling øker. Beslektet mangfold av aktører øker mulighetene for å samhandle, kopiere, modifisere og kombinere ideer, praksiser og teknologier. Jo flere næringer og bedrifter i regionen som bygger på beslektet kunnskap, jo flere muligheter for læring vil kunne oppstå. Dette vil i sin tur være positivt for innovasjonsevnen og for økonomisk utvikling i regionen. Det er dette samspillet som må til for å skape et innovativt økosystem, og gjennom Næringsfondet kan Fredrikstad kommunen være med på å legge til rette for og stimulere utviklingen av gode samspillsarenaer.

En region som i stor grad har lagt grunntankene i «smaragmodellen» til grunn for sitt arbeid er Stavangerregionen. Mer utdypende arbeider «Greater Stavanger» med prosjekter innen følgende områder⁹:

- Attraktivitet og bærekraft. Regionens attraktivitet for næringsaktører.
- Digitalisering. Bred anvendelse i nye og eksisterende næringer.
- Innovasjonsevne. Utvikle det regionale økosystemet for innovasjon, herunder stimulere til gründerskap/nyetableringer og oppskalering av virksomheter med vekstpotensial.
- Kapital. Tilgang på risikokapital er en forutsetning for å kunne stimulere til vekst og utvikle et bredere næringsliv.
- Klyngeutvikling og diversifisering. Beskytte og videreutvikle eksisterende næringsklynger samt bidra til å utforske/utvikle næringsmuligheter i en nye sektorer.
- Kompetanse. Samarbeid med aktører innen academia, næringsliv og offentlig sektor kompetanseutvikling og kompetanseformidling.

Fredrikstad kommune kan både la seg inspirere av innsatsområdene til Greater Stavanger og «smaragmodellen». Det vil være ønskelig å gjennomføre en systematisk analyse av hva det er viktigst å prioritere i Fredrikstad i første omgang samt å bygge opp over tid. Dette inkluderer både en vurdering av de ulike områdene og en analyse av hvilke aktører man har som kan bidra og hva man kan trekke på av miljøer og ressurser utenfra kommunen.

6.2.3 Utvikling av det entreprenørielle økosystemet

En annen mulighet for næringsfondet i Fredrikstad kan være å ha et særskilt søkelys på utvikling av det entreprenørielle økosystemet. En stor andel av de nye arbeidsplassene som skapes stammer fra nye hurtigvoksende bedrifter (scaleups). Scaleups er, som andre bedrifter, avhengig av ressurser som tilgang til kompetanse, kapital, underleverandører, kunder og så videre. Hvordan den stedlige entreprenørielle atmosfæren og engasjementet for vekst som bedriftene operer under gir muligheter, eller barrierer, for videre utvikling. Forskning viser at regioner som har høy etableringsaktivitet og tett forekomst av scaleups er regioner som lykkes på internasjonale markeder over tid. At

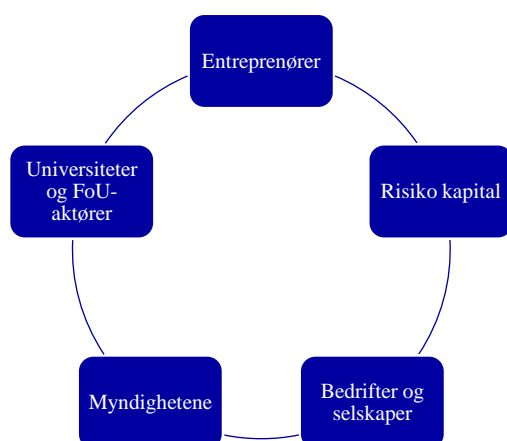
⁹ <https://www.greaterstavanger.com/om-oss/hva-vi-gjoer>

etableringsaktiviteten i en region er høy gir samtidig sterke indikasjoner på at regionen har mange aktører med positive holdninger til entreprenører. Regioner med de største forekomstene av entreprenører har de mest positive holdningene for entreprenørskap. Disse regionene har over tid utviklet et godt miljø/ økosystem for entreprenørskap. I slike dynamiske økosystemer har nye bedrifter bedre muligheter til å vokse, skape arbeidsplasser, sammenliknet med firmaer utenfor disse. Det er dermed viktig å jobbe med å utvikle gode entreprenørielle økosystemer over tid.

Det er flere sider ved økosystemet og dets aktører som styrer og legger premisser for bedriftenes muligheter for vekst. Økosystemene er unike når det gjelder sammensetningen av aktører. Selv om figur 1 viser en oversikt over aktørene i et *ideelt* økosystem, er det ikke alltid at det er disse aktørene som er bestanddelene. Samtidig varierer de ulike aktørgruppens posisjon og betydning for den stedlige utviklingen. Universiteter spiller for eksempel en viktig rolle, men ofte ikke like avgjørende som de blir tillagt. Det er heller ikke slik at ledende forskningsbaserte universiteter finnes i et hvert økosystem. Samtidig er spin-off selskaper etablert av universitetene eller universitetsansatte ofte små bedrifter og antallet av disse er lavt. Et vekstfokuseret økosystem har også en kritisk masse av «deal-makers». Dette er aktører som har et tillitsbasert ansvar for fire eller flere entreprenørielle bedrifter (yngre enn 10 år gamle), og som er viktige for de suksessfulle entreprenørene (Feldman and Zoller 2012¹⁰). I tillegg er forekomsten av økosystemets velgjørere og servicetilbydere ofte sammensatt. Tilgangen til advokater, regnskapsførere, bemanningsbyråer og konsulenter – de som forstår entreprenører og som kan bistå unge bedrifter, er varierende fra økosystem til økosystem.

Den viktigste bestanddelen i økosystemet er uansett entreprenørene selv. For å fremme regional utvikling bør der være en kritisk masse av erfarne entreprenører til stede. Disse gir økosystemet smøring i form av energi, innsikt, mentorering av oppstartsbedrifter, kompetanse og i noen tilfeller investeringsbidrag.

Figur 1: Aktørene i vekstfokuserete økosystem

Skal en lykkes i å utvikle det entreprenørielle økosystemet representerer det et skifte fra bedriftsorienterte og spesifikke intervensjoner mot mer helhetlige, sammensatte aktiviteter. Disse retter seg inn mot utvikling av nettverk, justering av prioriteringer, bygging av nye institusjonelle kapabiliteter og å fremme synergier mellom de ulike interessentene. Dette er alle funksjoner som

¹⁰ Feldman, M P and Zoller, T (2012). Dealmakers in place: social capital connections in regional entrepreneurial economies, *Regional studies*, 46, 23-37.

næringsfondet i Fredrikstad kan være med på å støtte opp under. I tillegg kan man selvsagt også bidra til utvikling av de enkelte områdene. Dette vil kreve en nærmere analyse av hvilke områder som er mest kritiske samt hvilke aktører som i størst mulig grad kan bidra.

6.2.4 Arbeide med å styrke kulturen for vekst

For å være i stand til å realisere flere vekstbedrifter, er det også nødvendig å jobbe med kulturen for vekst. Entreprenørskapsforskning viser at det er en sammenheng mellom intensjoner om, og faktisk, vekst. Intensjonene påvirkes av tre bakenforliggende faktorer; i hvilken grad bedriftene mener det er ønskelig og mulig å få til vekst, i hvilken grad det å skape en vekstbedrift blir ansett som positivt i lokalsamfunnet og regionen samt i hvilken grad bedriftene tror de besitter og har kontroll over de nødvendige ressursene. Dette innebærer at det gjennom holdnings- og motivasjonsarbeid er mulig å påvirke fundamentet for å skape vekst. Her kan Næringsfondet ytterligere styrke sin innsats og finansiere flere prosjekter som motiverer flere til vekst. For å få gode prosjektideer, kan det være en mulighet å la seg inspirere av vellykkede tiltak som er gjennomført i Storbritannia. Det er en oversikt over slike på hjemmesiden til Scaleup Institute¹¹.

6.2.5 Sørge for å styrke koblinger til miljøer utenfor Fredrikstad

Bedriftsmiljøer og regioner som lykkes godt over tid er ofte preget av at de har gode relasjoner til både resten av landet og utenlandske miljøer. For at Fredrikstad skal unngå «lock-in» og få tilført impulser utenfra, er det viktig Næringsfondet også adresserer denne dimensjonen. Dette er både knyttet til hvilke krav man eventuelt bør stille til prosjektdeltakelse av aktører utenfor Fredrikstad og hvordan man på en best mulig kan bruke aktører utenfor kommunen for å skape flere arbeidsplasser og høyere verdiskaping.

6.2.6 Støtte kurs og videreutdanning som bidrar omstillingsevne

Både som følge av Covid-19 og som følge av et mer generelt kompetanse- og omstillingsbehov har Ålesund kunnskapspark vært med på å utvikle en serie kurs sammen med sentrale næringsmiljøer, finansieringskilder og kunnskapstilbydere. Kursene befinner seg innen områdene strategi og ledelse, prosjektledelse, teknologi og IKT, salg og marked, kriseledelse og kommunikasjon og produksjon¹². Det kan være en mulighet for Næringsfondet å la seg inspirere av dette og støtte opp utvikling av en kursportefølje som er særskilt tilpasset de utfordringene som næringslivet i kommunen og regionen har. En slik portefølje kan være med på å skape et mer solid omstillingsfundament og bedre forutsetninger for framtidig vekst innen bærekraftige rammer.

¹¹ <https://www.scaleupinstitute.org.uk/>

¹² Se <https://www.aakp.no/aakp/academy/> for mer informasjon.

OXFORD RESEARCH

Denmark

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
office@oxfordresearch.dk

Norway

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
post@oxford.no

Sweden

Oxford Research AB
Norrländsgatan 11
111 43 Stockholm
office@oxfordresearch.se

Finland

Oxford Research Oy
Fredrikinkatu 61a, 6krs.
00100 Helsinki
office@oxfordresearch.fi

Baltics/Riga

Oxford Research Baltics SIA
Elizabetes iela 51-12
LV-1010, Rīga
info@oxfordresearch.lv

Belgium/Brussels

Oxford Research c/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
office@oxfordresearch.eu